

Η Ιστορική γεωγραφία του Εύξεινου Πόντου

Η Ιστορική γεωγραφία

- είναι η μελέτη των ανθρώπινων, φυσικών, φανταστικών και θεωρητικών γεωγραφιών του παρελθόντος καθώς μας αναλύει πώς ένα μέρος ή περιοχή αλλάζει με το χρόνο.
- μελετά τα γεωγραφικά μοτίβα μέσα στο χρόνο, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου με τον οποίο οι άνθρωποι αλληλοεπιδρούν με το περιβάλλον τους.
- επιδιώκει να προσδιορίσει πώς εμφανίστηκαν και εξελίχθηκαν τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά διαφόρων κοινωνιών σε όλο τον πλανήτη, κατανοώντας την αλληλεπίδρασή τους με το τοπικό περιβάλλον τους.

- Οι ιστορικοί γεωγράφοι μελετούν κάποια πτυχή ή πτυχές της γεωγραφίας μιας περιοχής, όπως ο πληθυσμός και η εκμετάλλευση της γης, σε μια επιλεγμένη περίοδο στο παρελθόν (οριζόντια προσέγγιση) ή κάποιο στοιχείο ή πτυχή της εξέλιξης μιας περιοχής (η κάθετη προσέγγιση).
- Η οριζόντια προσέγγιση αποκαλύπτει τη σχέση μεταξύ πολλών στοιχείων ενός τόπου σε μια συγκεκριμένη περίοδο και επίσης μελετά τη ζωή μιας περιοχής σε μια συγκεκριμένη στιγμή. Η κάθετη προσέγγιση δίνει έμφαση στις διεργασίες και στην ανθρώπινη σκέψη και δραστηριότητες στις οποίες βασίζονται οι αλλαγές σε γεωγραφικά σχέδια.

Πολιτιστική γεωγραφία

- Η πολιτιστική γεωγραφία είναι η μελέτη των πολιτιστικών προϊόντων και των προτύπων και των παραλλαγών τους και των σχέσεων με τους χώρους και τα μέρη.
- Επικεντρώνεται στην περιγραφή και ανάλυση των τρόπων με τους οποίους η γλώσσα, η θρησκεία, η οικονομία, η διακυβέρνηση και άλλα πολιτιστικά φαινόμενα ποικίλλουν ή παραμένουν σταθερά από το ένα μέρος στο άλλο και στην εξήγηση του πώς λειτουργούν οι άνθρωποι.

- Η ιστορία συμβαίνει στο χώρο και στο χρόνο.
- Η Ιστορική Γεωγραφία στοχεύει στην ανασυγκρότηση του χαμένου ιστορικού τοπίου - φυσικού και ανθρώπινου - που έθεσε τις προϋποθέσεις και τα όρια της ανθρώπινης δράσης (αλλά και καθορίστηκε από αυτό) επηρεάζοντας την πορεία των γεγονότων και τον τρόπο που κατανοήθηκαν από τους συγχρόνους τους καθώς και τους μεταγενέστερους.

- Ηρόδοτος: για πρώτη φορά η Γεωγραφία εμφανίζεται ως αδερφή της Ιστορίας
  - Ο Πολύβιος (12.25.E1) θεωρείται ο δημιουργός της Ιστορικής Γεωγραφίας:

“...καὶ τῆς πραγματικῆς ἱστορίας ὑπαρχούσης τριμεροῦς,
τῶν δὲ μερῶν αὐτῆς
ἑνὸς μὲν ὄντος τοῦ περὶ τὴν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι
πολυπραγμοσύνην καὶ τὴν παράθεσιν τῆς ἐκ τούτων
ὑλῆς,
ἑτέρου δὲ τοῦ περὶ τὴν θέαν τῶν πόλεων καὶ τῶν τόπων
περὶ τε ποταμῶν καὶ λιμένων καὶ καθόλου τῶν κατὰ
γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἰδιωμάτων καὶ διαστημάτων,
τρίτου δὲ τοῦ περὶ τὰς πράξεις τὰς πολιτικάς, ...”.

- 17ος αι .: αναγέννηση της ΙΓ, λόγω των Clüver και Sanson.
- 19ος αι.: Η ΙΓ γίνεται πιο δημοφιλής λόγω των C. Ritter (1820) και K.J.H. Neumann (1852-1880), καθώς και το έργο πολλών ιστορικών και χαρτογράφων που επηρεάστηκαν από αυτούς, όπως ο H. Kierpert (αρχαίοι άτλαντες) και ο F. Ratzel (περιβαλλοντικός ντετερμινισμός: «Το περιβάλλον κάνει τον άνθρωπο», ιδρυτής της ανθρωπογεωγραφίας).
- 20ος αι .: 1913: Ch. Pergameni, Η Γεωγραφία της Ιστορίας. Άρνηση του ντετερμινισμού.
- Η Γαλλική Σχολή του περιοδικού Annales d'histoire économique et sociale (1929) μετονομάστηκε σε Annales, Economies, Sociétés, Civilizations (1946) και αργότερα στο Annales, Histoire, Sciences Sociales. Ιδρύθηκε από τους M. Bloch, L. Febvre, F. Braudel et al., Μαθητές του Vidal de la Blache, οι οποίοι ξεκίνησαν μια μακρά παράδοση στη γεωγραφία που βασίζεται στη σύλληψη της σχέσης Ανθρώπου-Φύσης, την οποία ο Lucien Febvre ονόμασε «πιθανότητα» 1922.

- L. Febvre: ισχυρή σχέση μεταξύ ιστορίας και γεωγραφίας, σύμφωνα με την οποία το γεωγραφικό περιβάλλον θεωρείται ως σημαντικό μέρος του πλαισίου, στο οποίο λαμβάνουν χώρα οι ανθρώπινες δραστηριότητες. Το θέμα της ιστορίας είναι η συνολική ζωή των εθνών σε ένα γεωγραφικό χώρο, που γίνεται κατανοητό με ιστορικούς όρους.
- Σύμφωνα με τον ίδιο, η πιθανότητα του Vidal είναι διαφορετική από τον λεγόμενο περιβαλλοντισμό του Ratzel, ο οποίος φέρνει τη σχέση Ανθρώπου - Φύσης σε μια «μηχανική δράση φυσικών παραγόντων σε μια καθαρά δεκτική ανθρωπότητα». Ωστόσο, ακόμη και όταν εξετάζουμε τη σχετική επίδραση των φυσικών παραγόντων, η πιθανότητα θα είχε το όφελος, σύμφωνα με τον Febvre, «να δείξουμε πώς και σε ποιο βαθμό ο άνθρωπος είναι ένας γεωγραφικός παράγοντας που εργάζεται και αλλάζει το πρόσωπο της Γης».

F. Braudel , La Méditerranée et le Monde Méditerranéen à l'Époque Philippe (1949).

Theory of the stratification of social class

1ο επίπεδο	γεγονότα μικρής διάρκειας (πόλεμοι, επαναστάσεις κ.λπ.)
2ο επίπεδο	εκδηλώσεις μεσαίας διάρκειας (κύκλοι οικονομικών ή πολιτικών εκδηλώσεων 10-50 ετών)
3ο επίπεδο	δίχτυ από τις ανθρωπογεωγραφικές και κοινωνικές δομές και συστήματα μεγάλης διάρκειας, που συνθέτουν την ανθρώπινη απάντηση στην πρόκληση του περιβάλλοντος.
4ο επίπεδο	σχεδόν σταθερές δομές του γεωγραφικού περιβάλλοντος (γεωλογία, κλίμα κ.λπ.) και της ανθρώπινης φύσης (περιορισμοί που καθορίζονται από τα βιολογικά όρια, ανάγκες διατροφής και αναπαραγωγής κ.λπ.), καθώς και το κοσμικό περιβάλλον (εφ' όσον επηρεάζει το κλίμα, π.χ. τον ήλιο κηλίδες, μετεωρίτες κ.λπ.)

Όλα αυτά δίνουν τα όρια της ανάπτυξης των κοινωνικών δομών ή ακόμη και καθορίζουν τη μορφή τους.

Δεν υπάρχει σωστή ή λάθος θεωρία.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι γεωγραφικές συνθήκες (κλίμα κ.λπ.) επηρεάζουν ή ακόμη και μερικές φορές καθορίζουν τον τρόπο ζωής και τη σκέψη, καθώς και την ιδεολογία, την τέχνη και άλλες πτυχές και πράξεις των ανθρώπινων κοινοτήτων και έμμεσα και τη μορφή τους (βλέπε π.χ. τις διαφορές μεταξύ των συμπεριφορών ενός κατοίκου ορεινής περιοχής και ενός νησιώτη, ή ενός αγρότη και ενός νομάδα).

Όλα αυτά έχουν να κάνουν με το περιβάλλον / τη φύση και την επιρροή του στην ανθρώπινη ζωή.

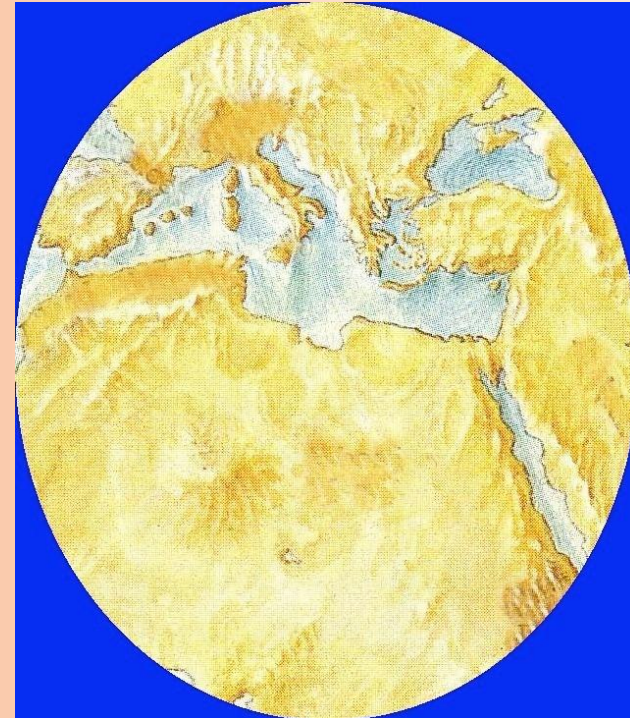
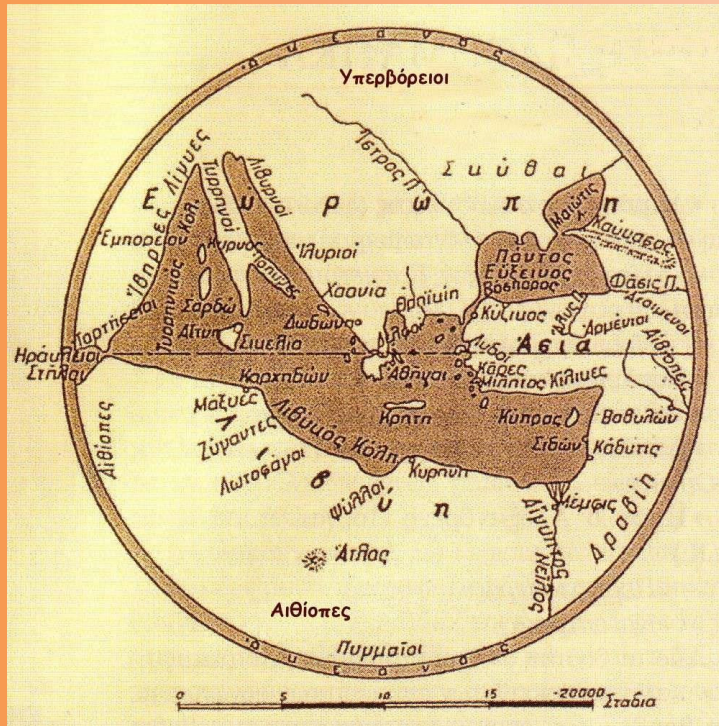
- Έτσι, κάθε βήμα της ανθρώπινης εξέλιξης - και η εξέλιξη των κοινωνιών - ορίζεται όχι μόνο από το περιβάλλον και το κλίμα, αλλά και από το επίπεδο και την τέχνη της ανθρώπινης απάντησης σε αυτά. Αυτό σημαίνει ότι η ΙΓ υπάρχει σε έναν σύνθετο διεπιστημονικό χώρο, συμπεριλαμβανομένης της φυσικής γεωγραφίας και όλων των κλάδων της ιστορικής ανθρωπογεωγραφίας (εθνολογία, δημογραφία, πολιτικές και κοινωνικές και οικονομικές επιστήμες, η ιστορία των ιδεών, η ιστορία της τέχνης κ.λπ.)

Καταλειπτικά

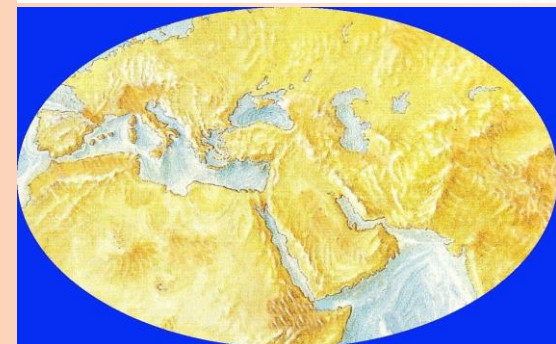
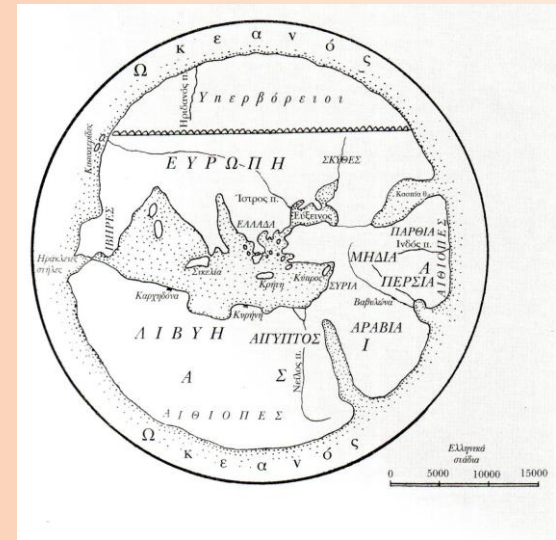
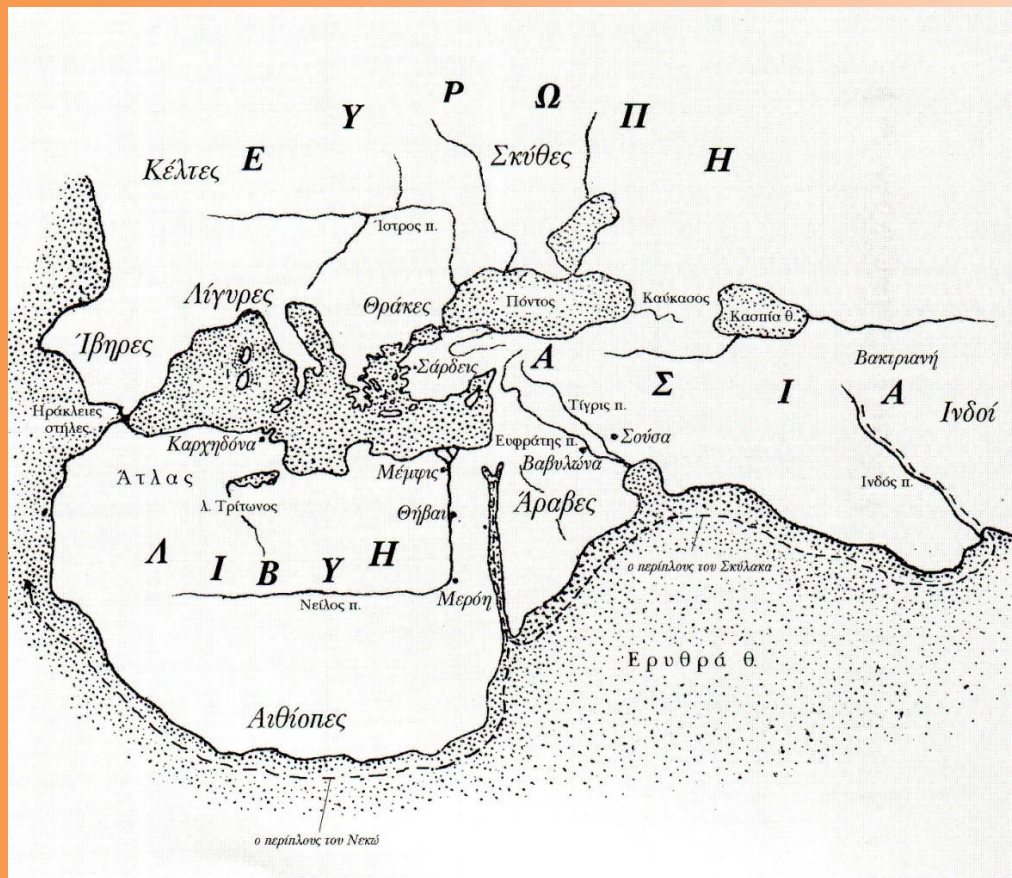
Η ΙΓ στοχεύει στην ανοικοδόμηση του αρχαίου τοπίου, που είναι όλα τα παραπάνω στοιχεία, όπως είναι κατανοητό από τους σύγχρονους ανθρώπους. Για να γίνει αυτό, η ΙΓ χρησιμοποιεί οποιεσδήποτε πληροφορίες παρέχονται από γραπτές πηγές, έργα τέχνης ή άλλα πολιτιστικά μνημεία και οποιοδήποτε ανθρώπινο ίχνος στο έδαφος.

Πρόοδος στη χαρτογραφία

- Καθώς οι ελληνικές πόλεις αυξάνονται στον Εύξεινο Πόντο και οι Έλληνες ταξιδεύουν περισσότερο στα Ανατολικά, η γεωγραφική γνώση αυξάνεται επίσης.
- Αναξίμανδρος από τη Μίλητο (610-545 π.Χ.) – ο Εύξεινος Πόντος είναι το μεγαλύτερο ανατολικό τμήμα του γνωστού κόσμου.

- Εκαταίος ο Μιλήσιος (περίπου 560-480 π.Χ.)
- Ηρόδοτος (484-426 π.Χ.)

Κλαύδιος Πτολεμαίος (2ος αι. μ.Χ.)

Σύνορα

Αρχικά τα σύνορα καθορίζονταν από το τοπίο (βουνά, ποτάμια κ.λπ.), αλλά αυτό δεν κράτησε για μεγάλο χρονικό διάστημα. Ένα βουνό, μια θάλασσα ή ένα ποτάμι μπορεί επίσης να είναι ένας πυρήνας, γύρω από τον οποίο μπορεί να αναπτυχθεί ένας ολόκληρος πολιτισμός. Αυτό ισχύει για το Αιγαίο Πέλαγος ή τον ποταμό Ευφράτη. Στο θέμα «σύνορα» το πιο σημαντικό δεν είναι το τοπίο αλλά η θέληση και η δύναμη της κοινότητας.

Fig. 8. North-eastern part of Kerch Peninsula. Reconstruction of the orthogonal system of land-division. The structures discernible on air photographs are drawn with solid lines, shown in the map at a scale of 1:25,000 – dotted lines, in the one-verst map – dashed lines. Settlements of the Hellenistic time are rendered by dots, those of the 1st-3rd cent. AD – by triangles. 1 – Pantikapaion, 2 – Myrmekion.

Η Μαύρη Θάλασσα είναι η νεότερη θαλάσσια λεκάνη του πλανήτη μας: δημιουργήθηκε πριν από 7.500 – 8.000 χρόνια, γύρω στο 6000 – 5500 π.Χ., δηλαδή στην αυγή της Νεολιθικής εποχής

[Ενώ η λεκάνη της Μεσογείου διαμορφώθηκε από σταδιακές τεκτονικές διαταραχές πριν από πέντε έως δύομιση εκατομμύρια χρόνια]

Αιτίες >>>>>>

Μία έξοδος: το Στενό του Βοσπόρου

Πρώτη άποψη: Η ανύψωση των νερών της Μεσογείου δημιούργησε τα χάσματα: Δαρδανέλλια – Προποντίδα – Βόσπορος και κάλυψε την πεδινή και λιμναία έκταση μεταξύ Ευρώπης και Ασίας

Δεύτερη άποψη: Η καταβύθιση της λίμνης και πεδιάδας μεταξύ Ευρώπης και Ασίας και η παράλληλη εκτίναξη όγκου γης στις νότιες ακτές (ακτές του Πόντου)

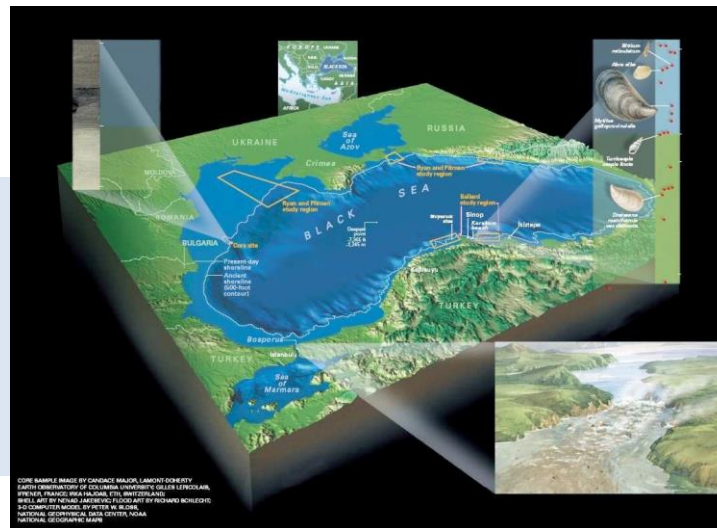
Η «θεωρία του κατακλυσμού»

Το 1997-1998 ο William Ryan και ο Walter Pitman από το Πανεπιστήμιο της Κολούμπια δημοσίευσαν στο βιβλίο τους Noah's Flood μια υπόθεση, σύμφωνα με την οποία μια τεράστια πλημμύρα μέσω του Βοσπόρου συνέβη στην αρχαιότητα. Ισχυρίζονται ότι η Μαύρη και η Κασπία Θάλασσα ήταν τεράστιες λίμνες γλυκού νερού, αλλά τότε περίπου το 5.600 π.Χ., η Μεσόγειος χύθηκε πάνω από ένα βραχώδες ύφαλο στο Βόσπορο, δημιουργώντας την τρέχουσα επικοινωνία μεταξύ της Μαύρης και της Μεσογείου θάλασσας. Αυτό οδήγησε ορισμένους να συνδέσουν αυτήν την καταστροφή με τους προϊστορικούς μύθους των πλημμυρών.

Σύμφωνα με τους Pitman και Ryan, ο κατακλυσμός μετέτρεψε επίσης την ευρεία λεκάνη από μια λίμνη γλυκού νερού σε μια θάλασσα με αλμυρό νερό. Μελετώντας βασικά δείγματα ιζημάτων και χρονολογώντας κοχύλια, διαπίστωσαν ότι η πλημμύρα πιθανότατα συνέβη περίπου 7.500 χρόνια πριν και ότι η ακτογραμμή της αρχαίας λίμνης μπορούσε να βρεθεί 150 μέτρα κάτω από την επιφάνεια.

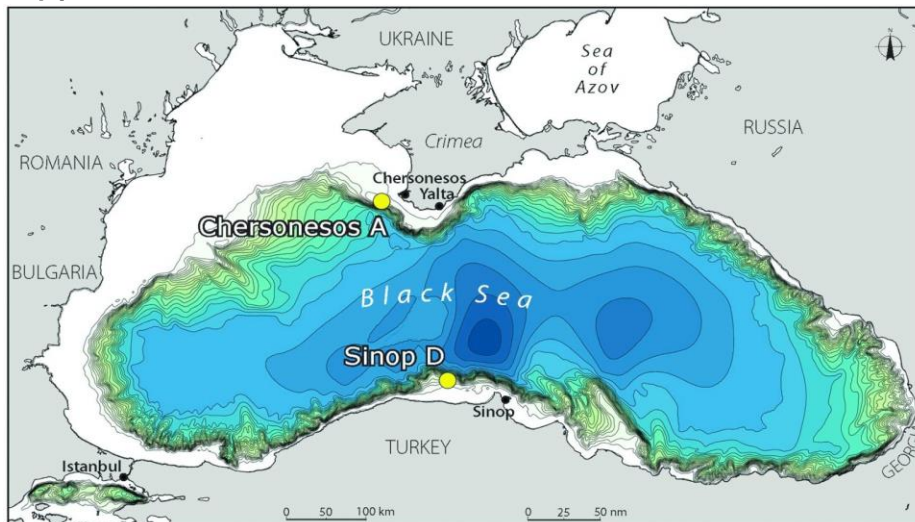
Στο τέλος της τελευταίας εποχής των παγετώνων πριν από περίπου 12.000 χρόνια, οι ωκεανοί σε όλο τον κόσμο άρχισαν να ανεβαίνουν καθώς έλιωναν οι παγετώνες. Σύμφωνα με τους Pitman και Ryan, το θαλασσινό νερό από τη Θάλασσα του Μαρμαρά χύθηκε στην κοιλάδα του Βοσπόρου και έπεσε στη λεκάνη της Μαύρης Θάλασσας.

SOME SAMPLES MADE BY CAROLINE MALCOLM LAMONT-DOHERTY EARTH OBSERVATORY OF COLUMBIA UNIVERSITY GILLES LEFRANCOIS, FRANCE, FRANCIS WEAVERSON ET AL. INVESTIGATION MADE BY ANDREW JAMNICKIS FLOOD APT BY TOSHINOBU KOBAYASHI. PHOTOGRAPHY BY JAMES W. WILSON. NATIONAL SCIENTIFIC DATA CENTER, WASH. NATIONAL GEOSPHERIC MAPS

Η ακτογραμμή

- Γενικά, υπάρχει άνοδος 2-2,5 m. στο επίπεδο της θάλασσας από την κλασική περίοδο, που υποδηλώνεται από τα ερείπια αρχαίων λιμανιών ή ακόμη και οικισμών που βρίσκονται σήμερα κάτω από τη στάθμη της θάλασσας. Αυτό ισχύει και στην Ελλάδα. Για τη Μαύρη Θάλασσα λέγεται ότι:
- Η ιδιαιτερότητα της υδρολογίας και της λειτουργία ανέμου καταδείχθηκε έντονα στην εποχή της νεολιθικής εποχής, όταν η στάθμη της θάλασσας ήταν χαμηλότερη και το κλίμα ήταν πιο υγρό.

- **Possible locations of the city of Atlantis according to American Marine-Geologists Walter Pitman and William Ryan, as well as german researchers Christian M. Schoppe and Siegfried G. Shoppe.**

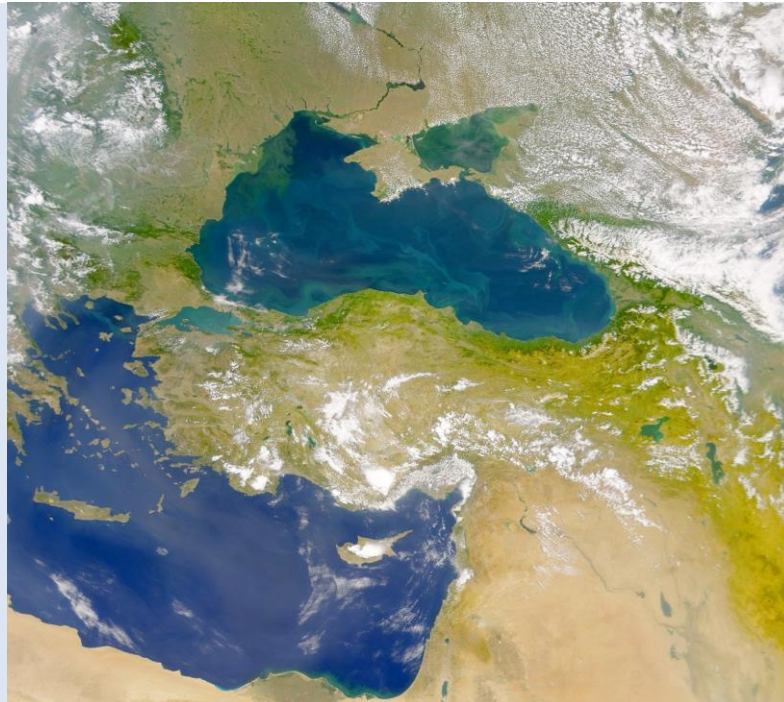
ΜΘ 436.402 τετρ χλμ + Αζοφική 39.000 τετρ χλμ = περίπου 475.400 τετρ χλμ Μέσο βάθος 1.253 μέτρα Μέγιστο βάθος 2.212 μέτρα Βαθύτερο σημείο: Ν της Γιάλτας (Κριμαία) Σε πολύ λίγες ζώνες υπάρχουν ρηγά νερά Στις περισσότερες τα βάθη κατρακυλάνε πολύ κοντά στις ακτές

[Μεσόγειος: περίπου 2.500.000 τετρ χλμ Μέσο βάθος π. 1.500 μέτρα Μέγιστο 5.267 μέτρα (το χάσμα Καλυψώ, στο Ιόνιο

Αιγαίο: περίπου 214.000 τετρ χλμ Μέγιστο βάθος 3.543 μέτρα]

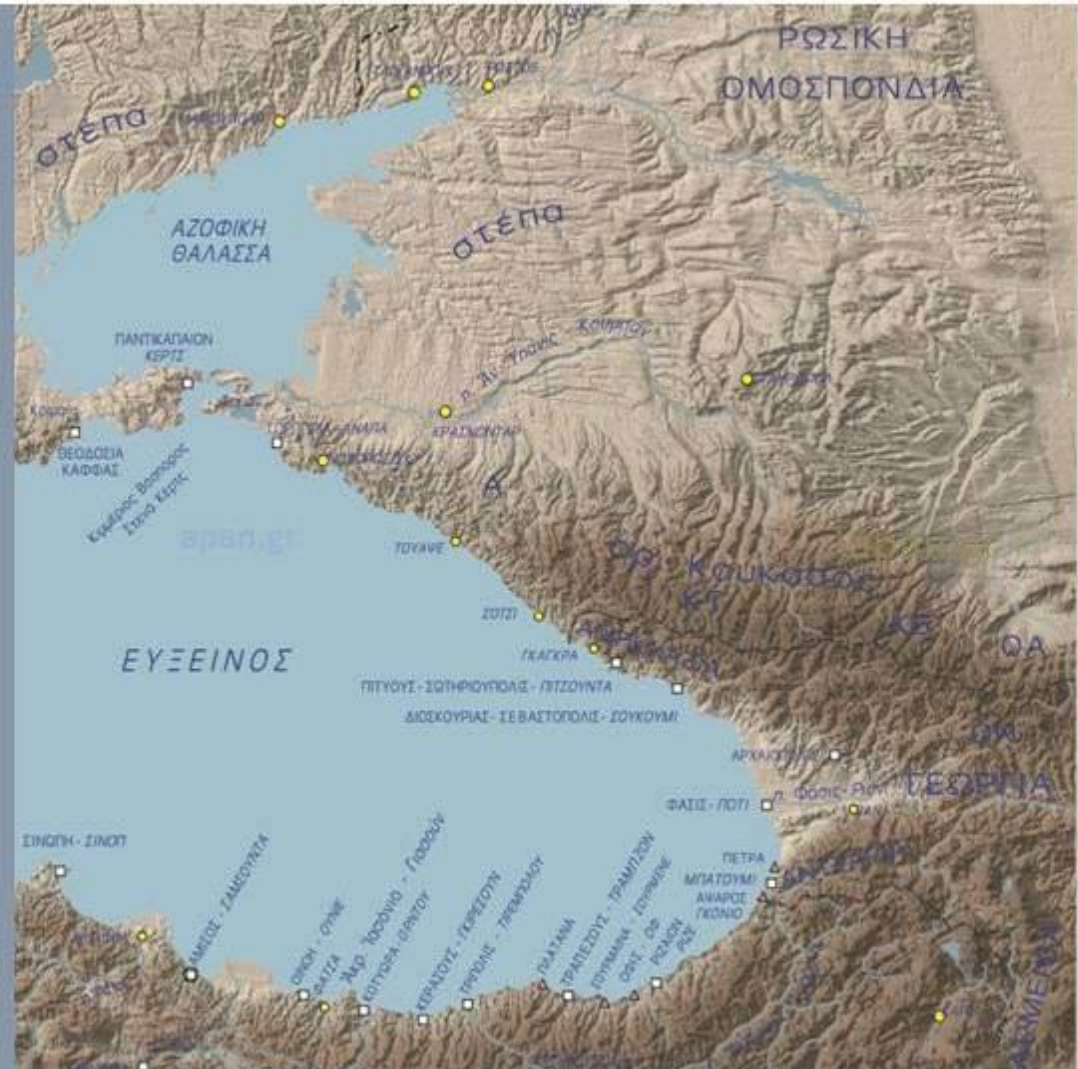
Το σχήμα της λεκάνης είναι ελλειπτικό κι εκτείνεται από Α προς Δ Μέγιστο μήκος 1.175 χλμ (εκτός Αζοφικής) Η μεγαλύτερη απόσταση είναι μεταξύ Βοσπόρου και Σοχούμι (αρχαία Δισκουριάδα), στον Καύκασο

- Σχεδόν κανένα νησί. Το νησί Λεύκη και αλλά 8 είναι τόσο μικρά, σαν βραχονησίδες. Τεράστιες εισροές (πολύ περισσότερο από ότι στη Μεσόγειο) νερού από μεγάλα ποτάμια, κυρίως από μεγάλα ευρασιατικά συστήματα υγρού στα βόρεια της θάλασσας (έως 310 km³), το οποίο έχει ως αποτέλεσμα πολύ χαμηλή αλμυρότητα(17-18 %) και ένα ηπειρωτικό κλίμα.- Η εκροή της Μαύρης Θάλασσας είναι πιο δροσερή και λιγότερο αλατούχα, και επομένως επιπλέει πάνω από τη θερμή, πιο αλατούχα μεσογειακή εισροή.

Γεωφυσικά χαρακτηριστικά του Εύξεινου Πόντου

Όνομα

- Ο λόγος για το όνομα «Μαύρη Θάλασσα» μπορεί να έχει να κάνει με το χρώμα των βαθέων υδάτων. Όντας πιο βόρεια από τη Μεσόγειο Θάλασσα και πολύ λιγότερο αλατούχα, η συγκέντρωση μικροφυκών είναι πολύ πιο πλούσια, προκαλώντας το σκούρο χρώμα. Η ορατότητα στη Μαύρη Θάλασσα είναι κατά μέσο όρο περίπου 5 μέτρα, σε σύγκριση με έως και 35 μέτρα. στη Μεσόγειο.
- Ίσως ένα όνομα αρχαίας προέλευσης, εάν το Σκυθικό ιρανικό *axšaina*, που σημαίνει σκοτεινό, έχει κάποια σχέση με το Ελληνικό Άξεινος Πόντος. Αυτή είναι μόνο μια θεωρία. Ο Άξεινος, σημαίνει αφιλόξενος και ο Εύξεινος Πόντος ονομάστηκε έτσι πριν από τον ελληνικό αποικισμό, επειδή ήταν δύσκολο να πλοηγηθείς ή επειδή οι ακτές του κατοικούνταν από άγριες φυλές. Το όνομα άλλαξε σε Euxeinos (φιλόξενος) μετά την αρχή του αποικισμού που έκανε τη Θάλασσα μέρος του ελληνικού πολιτισμού ή πριν, ως ευφημισμός που αντικαθιστά τον Axeinos.

Νερά της Μαύρης Θάλασσας

- Η Μαύρη Θάλασσα είναι η μεγαλύτερη μερομιτική λεκάνη στον κόσμο, όπου τα βαθιά νερά δεν αναμιγνύονται με τα ανώτερα στρώματα νερού που δέχονται οξυγόνο από την ατμόσφαιρα. Ως αποτέλεσμα, πάνω από το 90% του βαθύτερου όγκου της Μαύρης Θάλασσας είναι ανοξικό νερό.

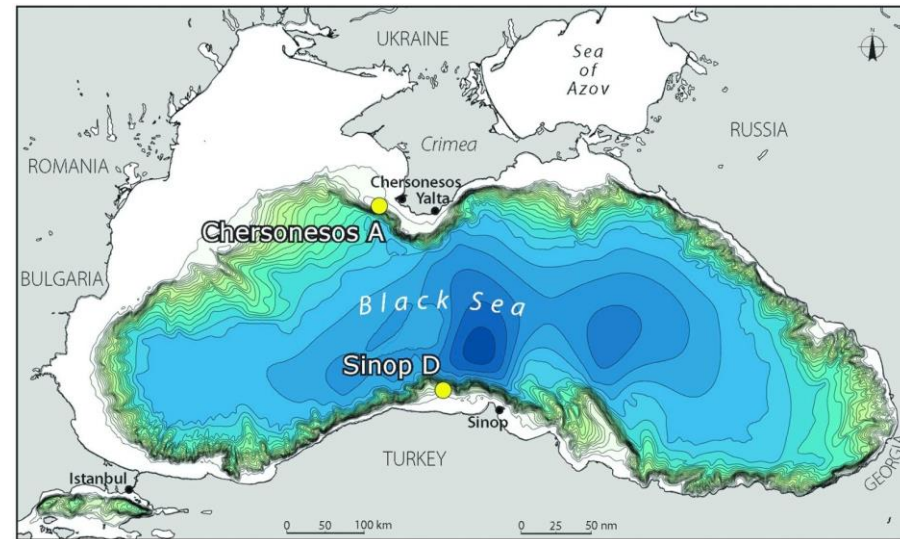
<http://www.utexas.edu/know/2008/10/27/shipwrecks-of-the-black-sea/>

- Τα ανώτερα στρώματα είναι γενικά πιο κρύα, λιγότερο πυκνά και λιγότερο αλμυρά από τα βαθύτερα νερά, καθώς τροφοδοτούνται από μεγάλα ποτάμια συστήματα.

- Η θερμοκρασία των επιφανειακών υδάτων κυμαίνεται εποχικά από 8 ° C έως 30 ° C.
- Ακριβώς κάτω από τα επιφανειακά νερά βρίσκεται το Ψυχρό Ενδιάμεσο Στρώμα (CIL). Αυτό το στρώμα αποτελείται από δροσερά, αλμυρά επιφανειακά νερά, τα οποία είναι το αποτέλεσμα της τοπικής ατμοσφαιρικής ψύξης και της μειωμένης εισροής των ρευστών κατά τους χειμερινούς μήνες.
- Βαθιά νερά: Κάτω από το CIL αυξάνεται η αλατότητα και οι θερμοκρασίες αυξάνονται στους 8,5 ° C περίπου. Το υδροχημικό περιβάλλον μετατοπίζεται από οξυγονωμένο σε ανοξικό, καθώς η βακτηριακή αποσύνθεση της βυθισμένης βιομάζας χρησιμοποιεί όλο το ελεύθερο οξυγόνο. Η οργανική ύλη, συμπεριλαμβανομένων των ανθρωπογενών αντικειμένων όπως κέλυφος σκαφών, διατηρείται καλά.

Τα βαθιά νερά προέρχονται από τα ζεστά, αλμυρά νερά της Μεσογείου. Αυτή η εισροή πυκνού νερού από τη Μεσόγειο εξισορροπείται από την εκροή πιο φρέσκων επιφανειακών υδάτων της Μαύρης Θάλασσας στη Θάλασσα του Μαρμαρά, διατηρώντας τα επίπεδα διαστρωμάτωσης και αλατότητας.

Οι επιστήμονες ανέφεραν μια ετήσια άνθιση φυτοπλαγκτόν που μπορεί να
θεαθεί σε πολλές εικόνες της περιοχής από τη NASA. Ως αποτέλεσμα αυτών
των χαρακτηριστικών, η Μαύρη Θάλασσα έχει αποκτήσει ενδιαφέρον από
τον τομέα της ενάλιας αρχαιολογίας καθώς έχουν ανακαλυφθεί αρχαία
ναυάγια σε εξαιρετικές καταστάσεις συντήρησης, όπως το βυζαντινό ναυάγιο
Sinop D, που βρίσκεται στα ανοικτά των ακτών της Σινώπης, Τουρκία .

Αχśaina (στα ιρανοσκυθικά) = σκοτεινός, αφώτιστος

Άξενος Πόντος > Εύξεινος Πόντος >> Ευσεβής Πόντος
Η Μεγάλη Θάλασσα / Mar Major / Mar Maggior

ΣΛΑΒΙΚΑ
ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΑ

και

ΟΥΚΡΑΝΙΚΑ:
Cherno more
(Черно море)

ΡΩΣΙΚΑ
Chornoye more
(Чёрное море)

ΡΟΥΜΑΝΙΚΑ: *Marea Neagră*

ΤΟΥΡΚΙΚΑ: *Karadeniz*

ΚΑΥΚΑΣΙΑΝΑ

Αμπκχάζιοι: *Amshyn Eik^{wa}*

Αντυγκένιοι: *Khy Sh'uts'*

ΓΕΩΡΓΙΑΝΟΙ:

Shavi zghva (შავი
ზღვა)

Λαζοί: *Ucha zuğa* (უჩა
ზუგა),

ή μόνο *Zuğa* = Θάλασσα

Γεωλογία

Τα μεγάλης κλίμακας ηφαιστειακά φαινόμενα και οι πολυάριθμες ορογένειες προκάλεσαν την ανάταξη των οροσειρών του Ευρύτερου Καυκάσου, του Πόντου, της Νότιας Κριμαίας και των Βαλκανίων.

Η συνεχιζόμενη σύγκρουση μεταξύ των ευρασιατικών και αφρικανικών πλακών και η δυτική απόδραση του μπλοκ της Ανατολίας κατά μήκος του ρήγματος της Βόρειας Ανατολίας και των Ρηγμάτων της Ανατολικής Ανατολίας υπαγορεύει το τρέχον τεκτονικό καθεστώς, το οποίο χαρακτηρίζεται από αυξημένη καθίζηση στη λεκάνη της Μαύρης Θάλασσας και σημαντική ηφαιστειακή δραστηριότητα στην περιοχή της Ανατολίας. Αυτοί οι γεωλογικοί μηχανισμοί έχουν προκαλέσει, μακροπρόθεσμα, την περιοδική απομόνωση του Εύξεινου Πόντου από το υπόλοιπο παγκόσμιο ωκεάνιο σύστημα.

ΑΙΜΟΣ – ΜΠΑΛΚΑΝ – ΣΤΑΡΑ ΠΛΑΝΙΝΑ   Στη δυτική πλευρά της Μαύρης Θάλασσας
Η οροσειρά, με κατεύθυνση Δ – Α, καταλαμβάνει όλη τη Β Βουλγαρία. Παρακολουθεί
τον ρου του Κάτω Δούναβη και τον χωρίζει από την χερσόνησο του Αίμου (Βαλκανική)

ΑΡΑΡΑΤ ηφαίστειο
Σύνορα Τουρκίας – Αρμενίας

3.896 μ.

5.137 μ.

Το ηφαιστειακό συγκρότημα έχει διάμετρο 40 χιλιόμετρα

arap.gr

ΚΑΥΚΑΣΟΣ

5.642 μ

Ο ήρωας-αρχιμεταλλουργός Αμιράνι των Γεωργιανών

έχει πολλά κοινά
με τον γίγαντα Προμηθέα των Ελλήνων

Η ΤΙΜΩΡΙΑ

Ο Προμηθέας δεμένος σε έναν βράχο στην κορυφή του Καυκάσου (εδώ σε έναν κίονα) και ο Άτλας, που βαστά στους ώμους του τον Ουρανό.

Ο Ηρακλής, στη διάρκεια του ενδέκατου άθλου του (η αρπαγή των χρυσών μήλων από τον κήπο των Εσπερίδων), έφτασε στον Καύκασο και ελευθέρωσε τον ευεργέτη Προμηθέα.

Στη Γεωργία, οι μεταλλουργοί τιμούσαν τη μνήμη του **Αμιράνι** κάθε Μεγάλη Πέμπτη (ως τις αρχές του 20ού αιώνα)

Μελανόμορφη
λακωνική κύλιξ,
μέσα του 6ου π.Χ. αι.
Μουσείο Βατικανού

ΚΑΥΚΑΣΟΣ

ΑΡΑΡΑΤ

KARTE
DES
KAUKASISCHEN
ISTHMUS

Verarbeitet und gezeichnet
von
K. W. VOIT
1856

Verstärkt
mit
Hilfslinien
von
K. W. VOIT
1856

ΧΑΡΤΗΣ >>>>>
από το εσωτερικό
οπισθόφυλλο
του Οδυσσέα
(Πανόραμα 1988)

Από τις εκβολές του Δούναβη ως τα ριζοβούνια του Καυκάσου:
ο ευξεινοποντιακός Βορράς, η γη των Νομάδων και τα μεγάλα ποτάμια

Η «σκυθική» στέπα (ουκρανορωσική)

Στον μαυροθαλασσίτικο Βορρά κυριαρχεί η ανοιχτή και άδενδρη στέπα
Ένας αχανής χορτότοπος που εκτείνεται από την Ανατολή < > στην Δύση = από
τη νότια Σιβηρία και τα κεντροασιατικά υψίπεδα (Αλτάι) μέχρι >>>>> την
πεδιάδα της Ουγγαρίας

Το βάθος της, από τα παράλια της Μαύρης Θάλασσας προς την ενδοχώρα,
κυμαίνεται από 320 ως 970 χλμ

Το αυτοφυές χορτάρι είναι ιδανική ζωτροφή, αλλά το αρχαίο και μεσαιωνικό υνί
δεν μπορούσε να χωθεί στο έδαφος. Η καλλιέργεια της γης άρχισε μόνον στα
τέλη του 18ου αι., κυρίως μετά την κατάργηση της δουλείας το 1861
Οι ρυθμοί εντάθηκαν μετά το 1929 (επί Στάλιν).

Οι βροχές είναι σύντομες αλλά βαριές και μετατρέπουν τη στέπα σε «θάλασσα λάσπης». Η έλλειψη φυσικών πηγών νερού και ο πρώιμος πάγος ήταν ανέκαθεν τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετώπιζαν οι λιγοστοί κάτοικοι (το 1230, η στέπα πάγωσε στις 14 Σεπτεμβρίου και χιλιάδες άνθρωποι πέθαναν από την πείνα).

Η καταστροφή του περιβάλλοντος, που ολοκληρώθηκε τη δεκαετία του 1950, δημιούργησε τεράστια κλιματολογικά και άλλα προβλήματα.

Η ΣΤΕΠΑ
ΑΠΟ ΤΗΝ
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ
ΑΣΙΑ
ΕΩΣ ΤΗΝ
ΟΥΓΓΑΡΙΑ

Νότια όρια
στη Μαύρη
Θάλασσα:
Ο Καύκασος
Τα βουνά της
Κριμαίας
Ο Δούναβης
και η
παραδουνάβια
πλευρά του
Αίμου

«CHERNOZEM» Βόρεια της στέπας απλώνεται η ζώνη του «τσερνοζέμ», που θα πεί μαύρη γη: το ευφορότερο έδαφος στον κόσμο και η μεγαλύτερη επιφάνεια μαυροχώματος στον πλανήτη.

Σκύθες αλογατάρηδες

Ακολουθεί η πελώρια ΔΑΣΙΚΗ ΖΩΝΗ

απέραντες εκτάσεις με γουνοφόρα ζώα όλων των ειδών, και τα εκτεταμένα υπερβόρεια έλη (που έσωσαν το Νόβγκοροντ από την επιδρομή των Μογγόλων τον 13ο αι.).

Η όψη και ο χαρακτήρας της μαυροθαλασσίτικης στέπας έχουν πλήρως αλλοιωθεί τα τελευταία διακόσια χρόνια

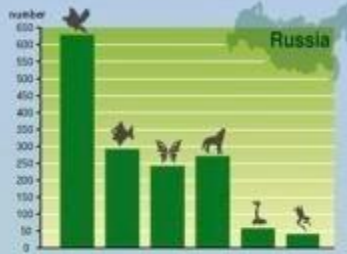
ΠΟΤΑΜΙΑ

ΜΘ 9 ποτάμια άνω των 900-1.000 χλμ

Μεσόγειος 3 ποτάμια

Species richness in countries of the Black Sea region

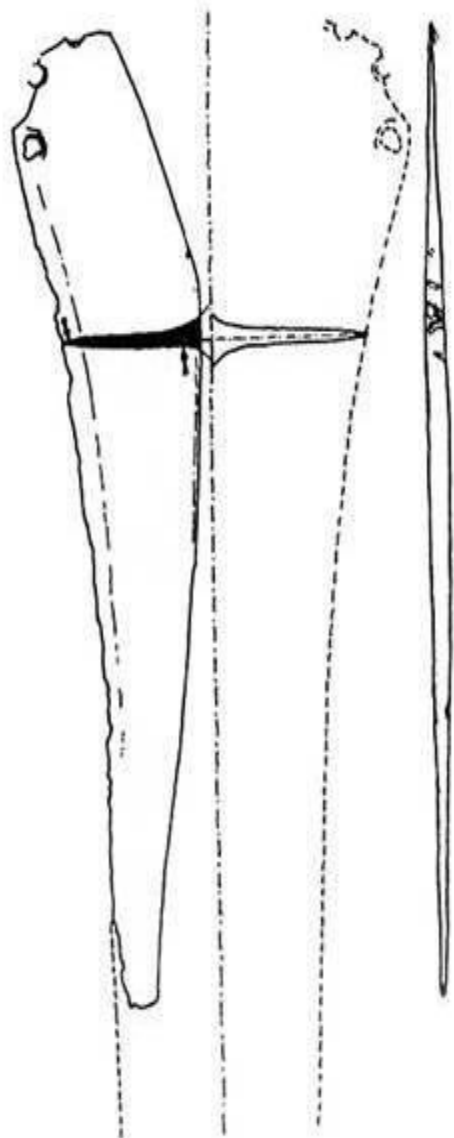

- Breeding Birds
- Freshwater fish
- Butterflies
- Mammals
- Reptiles
- Amphibians

Source: World Conservation Monitoring Center (WCMC)

Σχέδιο από κομμάτι μυκηναϊκού
σπαθιού που χρησιμοποιήθηκε
ξανά για την κατασκευή μιας
μάχαιρας (Βουκουρέστι)

Και

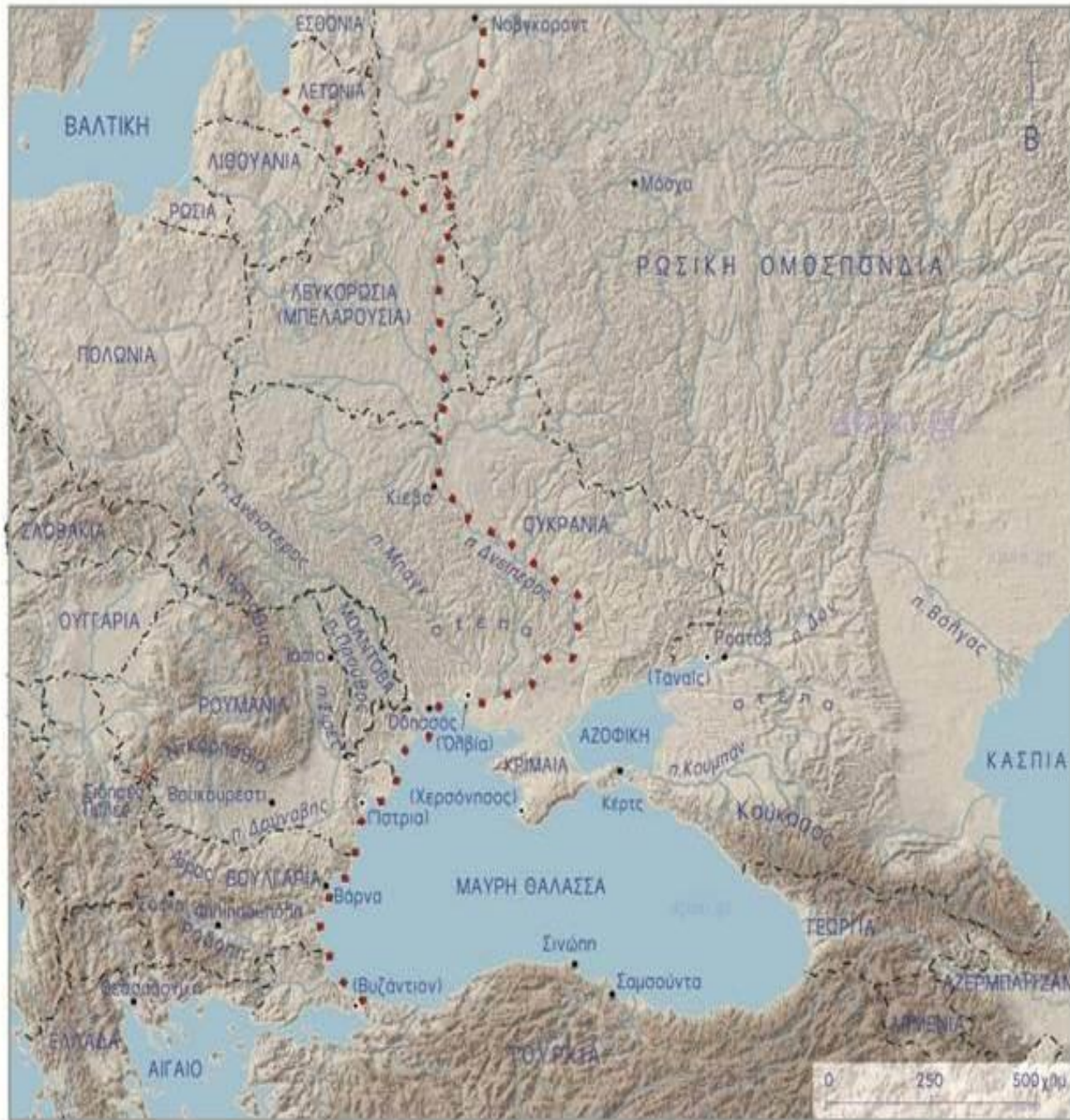
Σχέδιο του μυκηναϊκού σπαθιού
που βρέθηκε στην
παραδουνάβια πεδιάδα της
Ντομπρουτζάς, 36 χλμ.
μακριά από τη θάλασσα
(χωριό Μεγκντίντια, Ρουμανία)

ΔΝΕΙΠΕΡΟΣ
ΟΥΚΡΑΝΙΑ

ΔΑΡΔΑΝΕΛΛΙΑ – ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΣ

ΜΗΚΟΣ 61 χλμ

ΣΤΕΝΟΤΕΡΟ ΣΗΜΕΙΟ 1.200 μέτρα

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΠΛΑΤΟΣ 6 χλμ

ΒΑ ΑΙΓΑΙΟ

ΜΑΡΜΑΡΑΣ

ΘΡΑΚΙΚΗ
ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

ΘΡΑΚΙΚΗ
ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

ΔΑΝΕΛΛΙΑ

Κ
Σ

ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ
ΤΡΩΑΔΑΣ

ΚΣ = Κυνός Σήμα

Π

ΔΑΡ

Δαρδανέλλια /
Ελλήσποντος /
τα Στενά

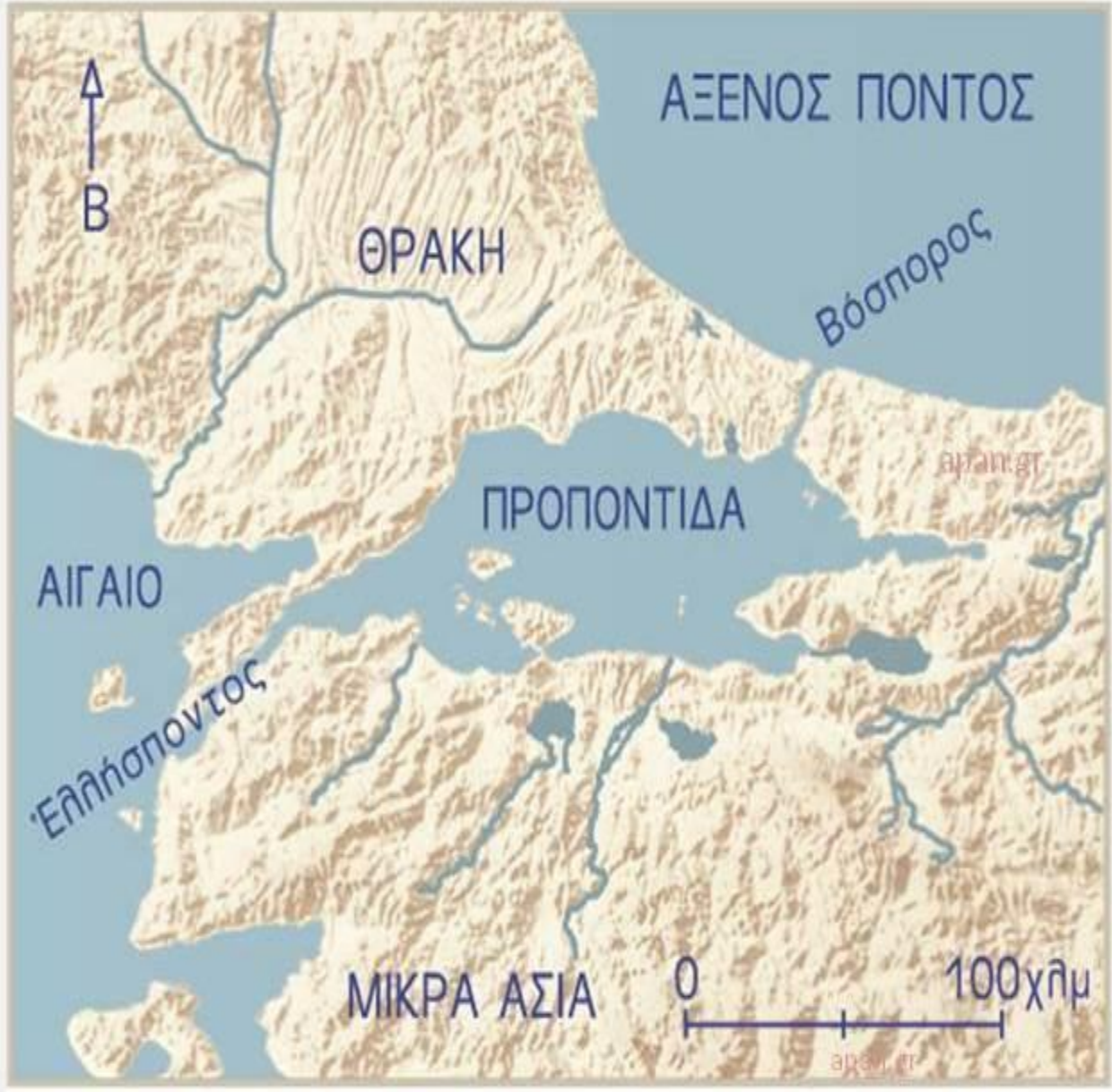
τουρκικά
Çanakkale Boğası

Π = Πρωτεσίλαος
(το μνήμα) >>>>>>>

Προποντίδα –
Θάλασσα του
Μαρμαρά

Ο
προθάλαμος
του Πόντου,
ανάμεσα
στον
Ελλάσποντο
και τον
Βόσπορο,
ανάμεσα στην
Ευρώπη και
την Ασία

Η φαρομάνα
ανάμεσα
στο Αιγαίο και
τη Μαύρη
Θάλασσα

11.265
τετρ. χλμ.

Βάθη 20-90 μ.
Μέγιστο
βάθος 1.400 μ.

Μεγαλύτεροι
φαρότοποι:
στην ασιατική
πλευρά

ΒΟΟΣ-ΠΟΡΟΣ

ΘΡΑΚΙΚΟΣ
ΒΟΣΠΟΡΟΣ

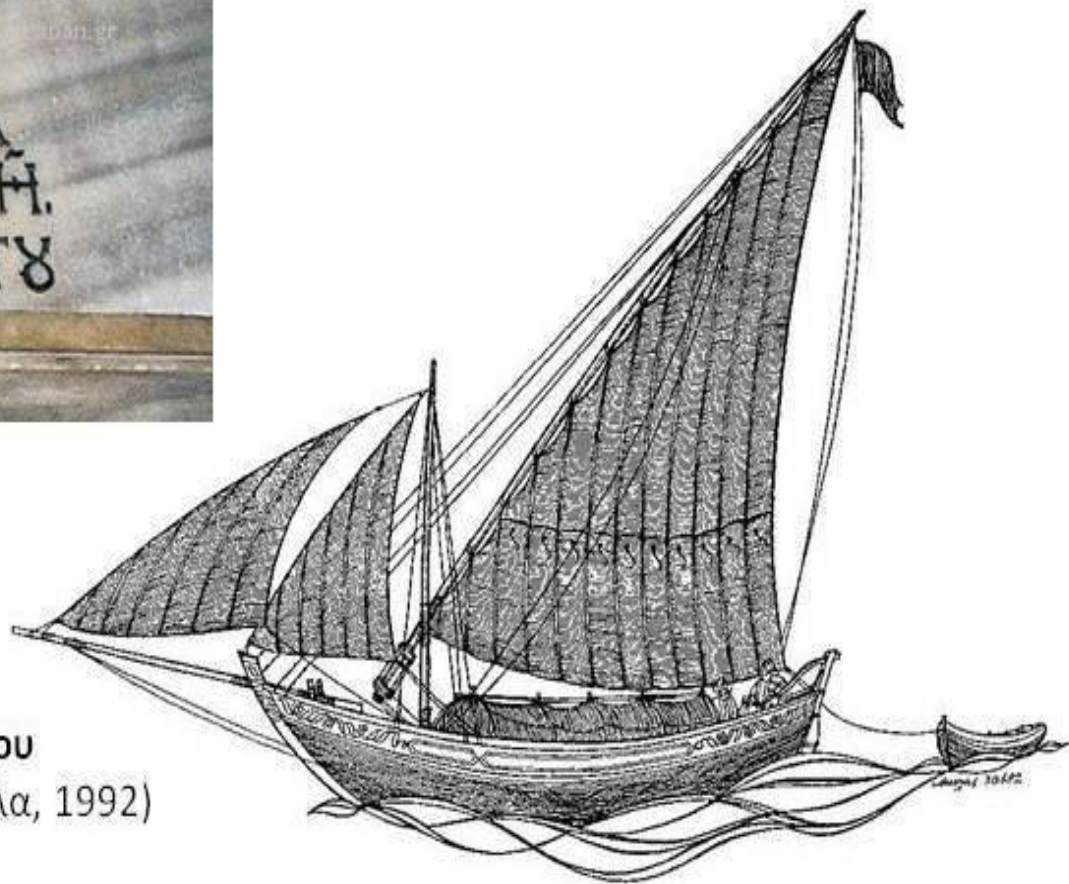
ΣΤΕΝΟΝ

ΚΑΤΑΣΤΕΝΟΝ

ΜΠΟΓΑΖΙ

ΘΡΗΪΚΙΕ ΒΟΣΠΟΡΕ
ΡΗΓΝΥΣ ΕΥΖΕΙΝΟΝ ΠΟΝΤΟΝ
ΕΝ ΣΥΜΠΛΗΓΑΔΩΝ
ΚΥΑΝΕΩΝ ΣΥΣΤΑΖΙ
ΟΥ ΑΡΓΩ ΤΡΟΠΙΔΙ
ΨΑΥΣΕ ΣΗΝ ΚΙΟΝΑ
ΦΡΙΣΣΕ ΒΟΡΡΕΟΣ ΓΗΟΗ.
ΚΥΜ' ΑΛΟΣ ΑΤΡΥΓΕΤΥ

«Μαούνα»,
καϊκι του Κατάστενου
(σχέδιο Ακύλα Μήλλα, 1992)

ΣΙΝΩΠΗ
5ος π.Χ.
αι.

θαλασσαετός με δελφίνι

ΙΣΤΡΙΑ
5ος π.Χ. αι.
θαλασσαετός
με δελφίνι

Χάλκινα δελφινόσχημα «νομίσματα»
της Ολβίας (550-500 π.Χ.)

ΑΖΟΦΙΚΗ

Μαιώτις	39.000
λίμνη	τετρ χλμ

Μέγιστο μήκος (Βορράς – Νότος) 360 χλμ

Μέγιστο πλάτος της (Ανατολή – Δύση) 180 χλμ

Μέσο βάθος: 7 μέτρα

Μέγιστο βάθος: 14,60 μέτρα (8 οργιές)

*Ο πυθμὴν συνίσταται ἀπὸ κολλώδη ἰλὺν μετὰ οστράκων, ἐπὶ δε των μπάγκων
καὶ πλησίον των σύρτεων ἀπὸ ἄμμον μετὰ οστράκων ΣΤΡΑΒΩΝ*

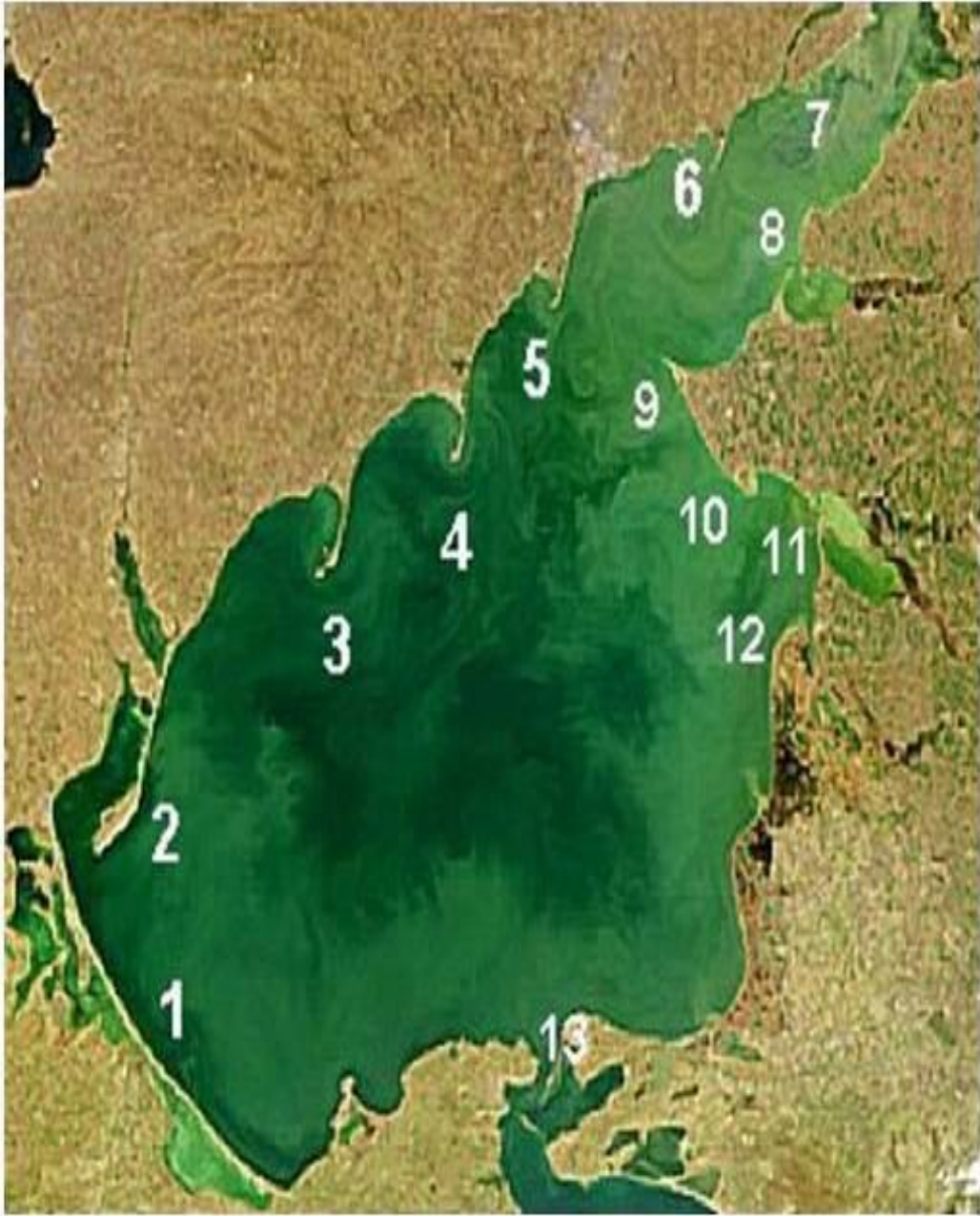
GENERAL DES COSAQUES DE DON.

Κοζάκος
του Δον,
1821

Φραντς Σολοτάφ, 1869
ΛΟΙΣΤΟΝ ΠΕΡΙΟΔΟΝ - ΙΑΝΝΙΝΟΙΣ

Κυριότερες αμμονησιδες :

1. Αραμπάτ (Arabat): 112 χλμ μήκος
2. Φεντοτόβ (Fedotov): 45 χλμ
3. Ομπίντοτσνα (Obitochna): πάνω από 30 χλμ μήκος
4. Μπερντιάνσκ (Berdyansk): 25 χλμ
5. Μπελοσαράϊσκ (Belosaraysk)
6. Κριβάγια (Krivaya) 7. Μπεγκλίτσκ (Beglitsk)
8. Γεΐσκ δεξιά (Yeysk) και Γκλαφιρόφσκ αριστερά (Glafirovsk)
9. Ντολγκάγια (Dolgaya)
10. Καμύσεβατς (Kamyshevatsk)
11. Γιασένσκ (Yasensk)
12. Ατσουέβσκ (Achuevsk): πάνω από 30 χλμ μήκος
13. Τούζλα (Tuzla)

Ανάμεσα στην αμμονησίδα Αραμπάτ και την Α ακτή της Κριμαίας ανοίγεται το Σιβάς: συγκρότημα από ρηχές λιμνοθάλασσες (0,50 ως 3 μ βάθος)

Η πυκνότητα σε αλάτι του Σιβάς είναι πέντε φορές υψηλότερη από αυτή των ωκεανών.

Ιδανικές συνθήκες για την διαμόρφωση αλυκών:

Η μεγαλύτερη αλυκή της ονομάστηκε από τους αρχαίους Έλληνες «Σαπρά λίμνη» (κι από τους νεώτερους «Σαπιοθάλασσα»).

Η Γλώσσα του Αραμπάτ χωρίζει την Σαπρά λίμνη (ουκρανικά Sivash) από την υπόλοιπη Αζοφική.

Acipenser nudiiventris

Sturgeon

ΑΖΟΦΙΚΗ – ΔΟΝ – ΒΟΛΓΑΣ

Το θηλυκό γεννάει γύρω στα 8 εκατομμύρια αυγά τη φορά και ζει γύρω στα 100 χρόνια

Οξύρρυγχος
κοινώς: μουρούνα
ή και στουριόνι

Το βυζαντινό
βερζίτικον =
οκτώ είδη *Acipenser*
των ρωσικών
ποταμών
της Αζοφικής και
της Κασπίας (Βόλγας)

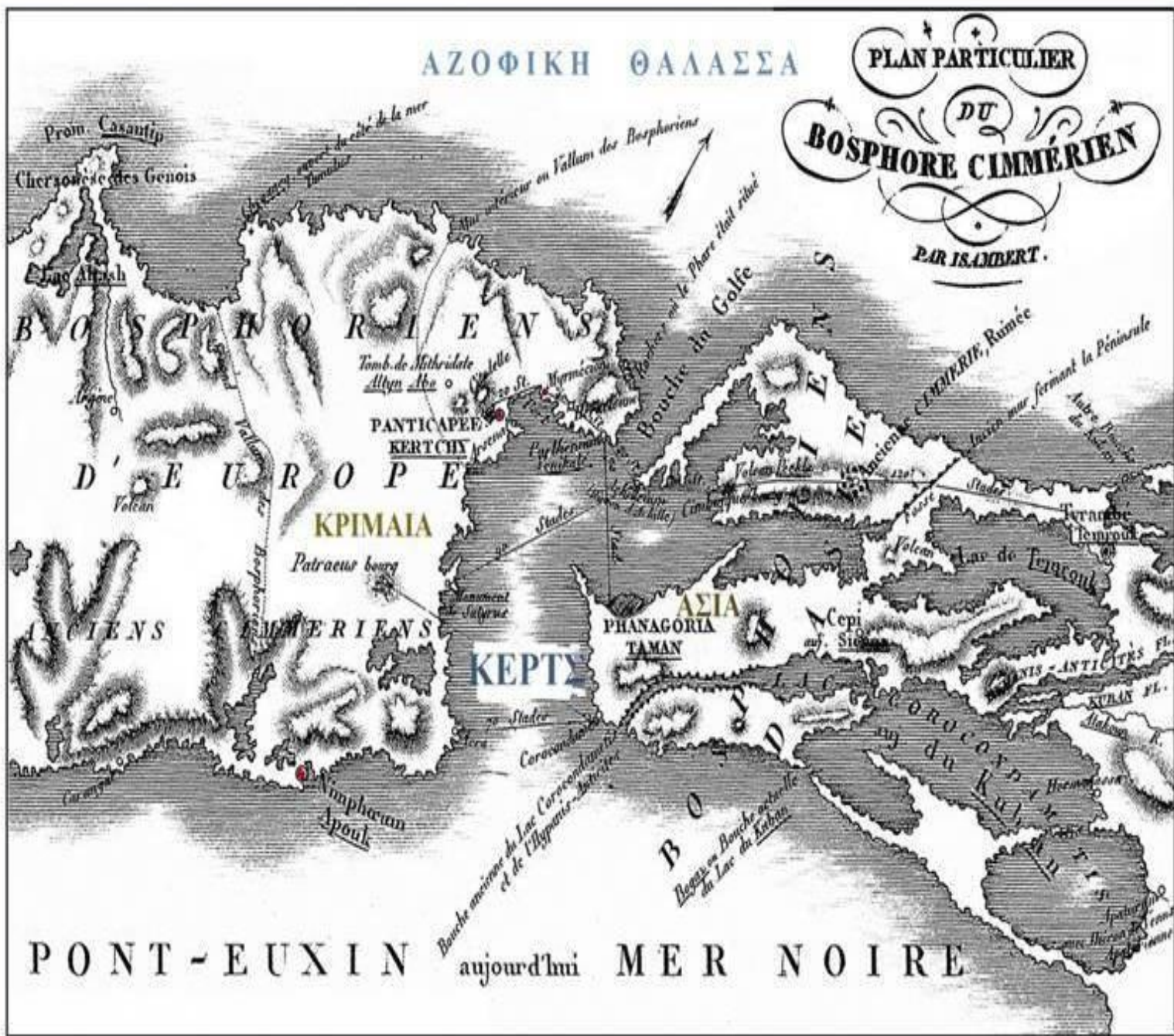

Κυπρίνοι.

Μέχρι τη Σταλινική περίοδο
ζούσαν στα τρεχούμενα νερά των ποταμών,
κοντά στις εκβολές.

Η ρηχή
θάλασσα παγώνει

Πορθμός
41 χλμ
μήκος

και
πλάτος 4
έως 15
χλμ

Ποταμός Κουμπάν

Μήκος 870 χλμ

Πηγές στον Καύκασο

Λεκάνη απορροής:

57.900 τετρ χλμ

Ελληνική ονομασία:

Ανατολικός Ύπανις

Αναφέρεται και ως

Αντικείτης από τον

Αριστοτέλη

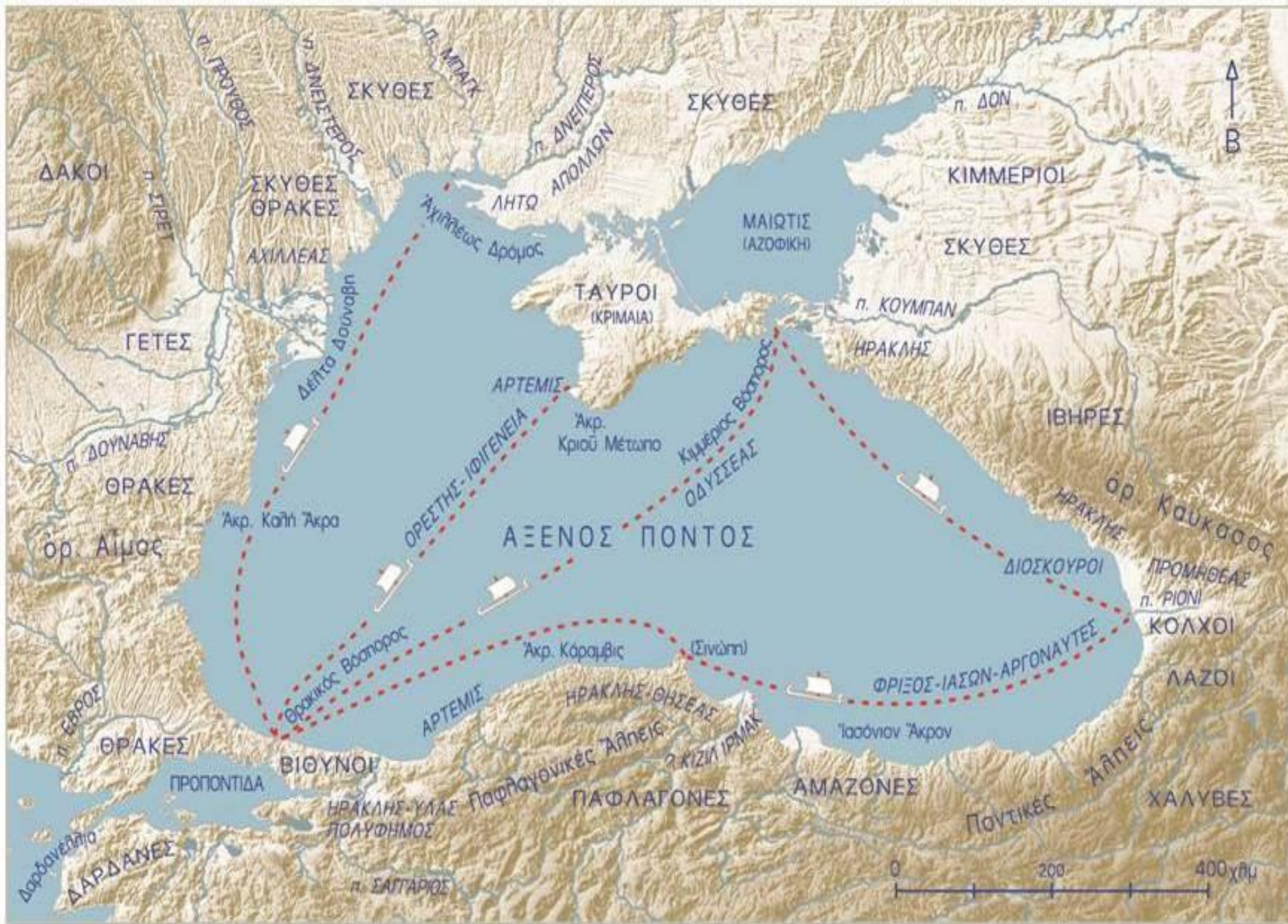
(Περί τα ζώα ιστορία).

Το όνομα οφείλεται είτε

στις δύο κοντινές εκβολές του είτε γιατί κείται

«απέναντι», στην αν. πλευρά των Στενών.

Περιβάλλον και οικονομία

- Η αναπαραγωγή ανθρώπινου είδους και κοινότητας βασίζεται στην παραγωγή τροφίμων, που είναι ο κινητήριος τροχός της οικονομίας. Όσο πιο πίσω πηγαίνουμε στην ιστορία, τόσο πιο σημαντική είναι η επίδραση της γης, του κλίματος και του περιβάλλοντος στην οικονομία.
- Γενικά, πεδιάδες σημαίνει **γεωργία**, βουνά σημαίνει **κτηνοτροφία** και θάλασσα σημαίνει **ψάρεμα**. **Στον Εύξεινο Πόντο μπορούμε να τα βρούμε όλα.**
- Επιπλέον, **ο τύπος των δασών** και των δέντρων καθορίζει τη διατροφή των ανθρώπων (π.χ. τη διάσημη μεσογειακή διατροφή), η οποία επηρεάζει την υγεία τους, τον μέσο όρο ζωής.
- Πολλά **ψάρια και δημητριακά** στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου - προφανώς επηρέασαν τις διατροφικές επιλογές και τις συνήθειες των πληθυσμών της κ.λπ.

RHODODENDRON

Πάνω από 1.000 είδη

Εδώ ανήκουν και οι αζαλέες

RHODODENDRON PONTICUM

Ροδόδενδρο του Ανατολικού Πόντου και της Κολχίδας (Γεωργία)

Από θάμνος 0,50-100 εκατοστά έως δέντρο 30 μ.

Όλο το όρος Μελά, έως τον βράχο της Μονής Σουμελά, έχει δάση από ροδόδενδρα

Ο Φάσις / Ριόνι διαρρέει το κέντρο της Γεωργίας κι εκβάλλει στο λιμάνι Πότι (όπου υπήρχε η αρχαιοελληνική πόλις Φάσις). Γίνονται υποβρύχιες ανασκαφές στο λιμάνι.

Έλληνες έμποροι έκαναν γνωστό στις ευρωπαϊκές αγορές ένα περιζήτητο κολχικό κυνήγι, το πουλί που ονομάστηκε φασιανός, γιατί ο τόπος της αναπαραγωγής του ήταν οι όχθες του ποταμού Φάση (Ριόνι). Έτσι, ο φασιανός από τον Φάση πέρασε σε όλες τις ευρωπαϊκές γλώσσες.

Η παλαιότερη αναφορά των φασιανών υπάρχει στις *Νεφέλες* του Αριστοφάνη:

«Εγώ δεν θα πήγαινα, βοήθησέ με λοιπόν Διόνυσε για όλο το γένος των φασιανών του Λεωγόρα!»

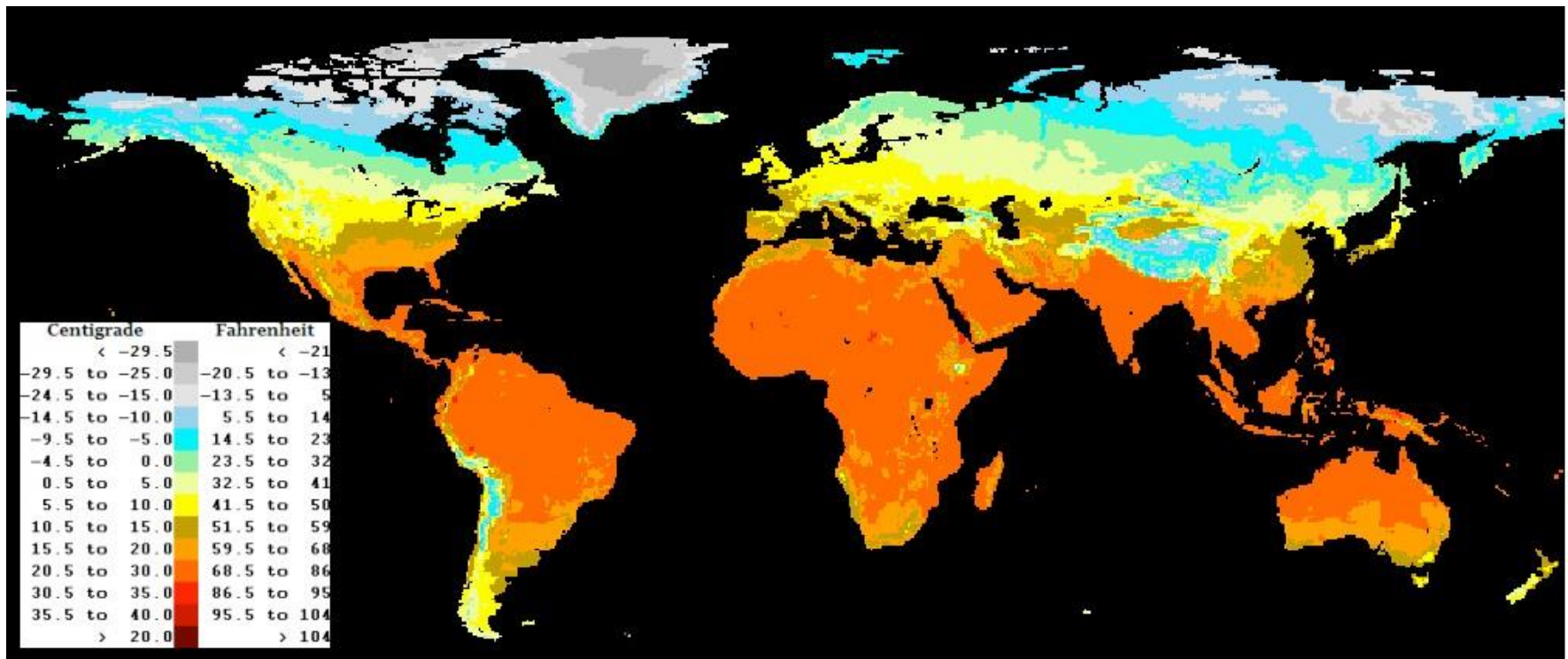
Οι φασιανοί του Λεωγόρα,
ο οποίος ήταν πατέρας του
γνωστού Αθηναίου ρήτορα
Ανδοκίδη,
αποτελούσαν μια σπάνια
πολυτέλεια στην Αθήνα και,
καθώς μας βεβαιώνουν
Έλληνες και Ρωμαίοι
συγγραφείς,
το όνομα αυτού του πουλιού
προερχόταν από την περιοχή
της Φάσιδος στην Κολχίδα.

Αλλά και ο Ευστάθιος,
Μητροπολίτης
Θεσσαλονίκης, τον 12ο
αιώνα, στα σχόλια της
Γεωγραφίας του
Διονυσίου που έκανε,
σημειώνει ότι
«οι φασιανοί πήραν το
όνομά τους από τον
Φάση, γιατί εκεί
υπήρχαν σε αφθονία».

Κλίμα - Οικολογία

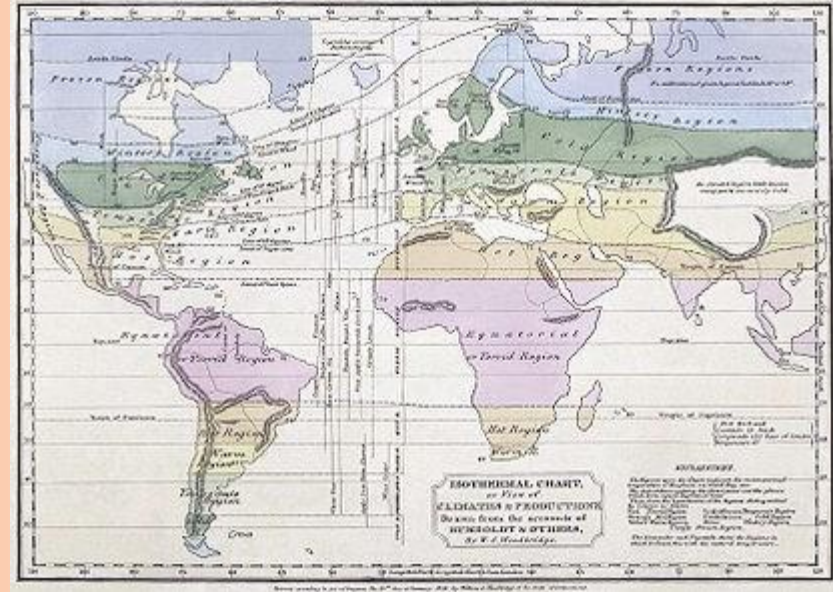
Δεν είναι σημαντικές οι κλιματικές αλλαγές από την αρχαιότητα, εκτός από τη μέση αύξηση της θερμοκρασίας. Γενικά, το ηπειρωτικό κλίμα, πιο άγριο στα ανατολικά.

Η Μαύρη Θάλασσα υποστηρίζει ένα ενεργό και δυναμικό θαλάσσιο οικοσύστημα, το οποίο κυριαρχείται από είδη που ταιριάζουν στις υφάλμυρες, πλούσιες σε θρεπτικά συστατικά συνθήκες.

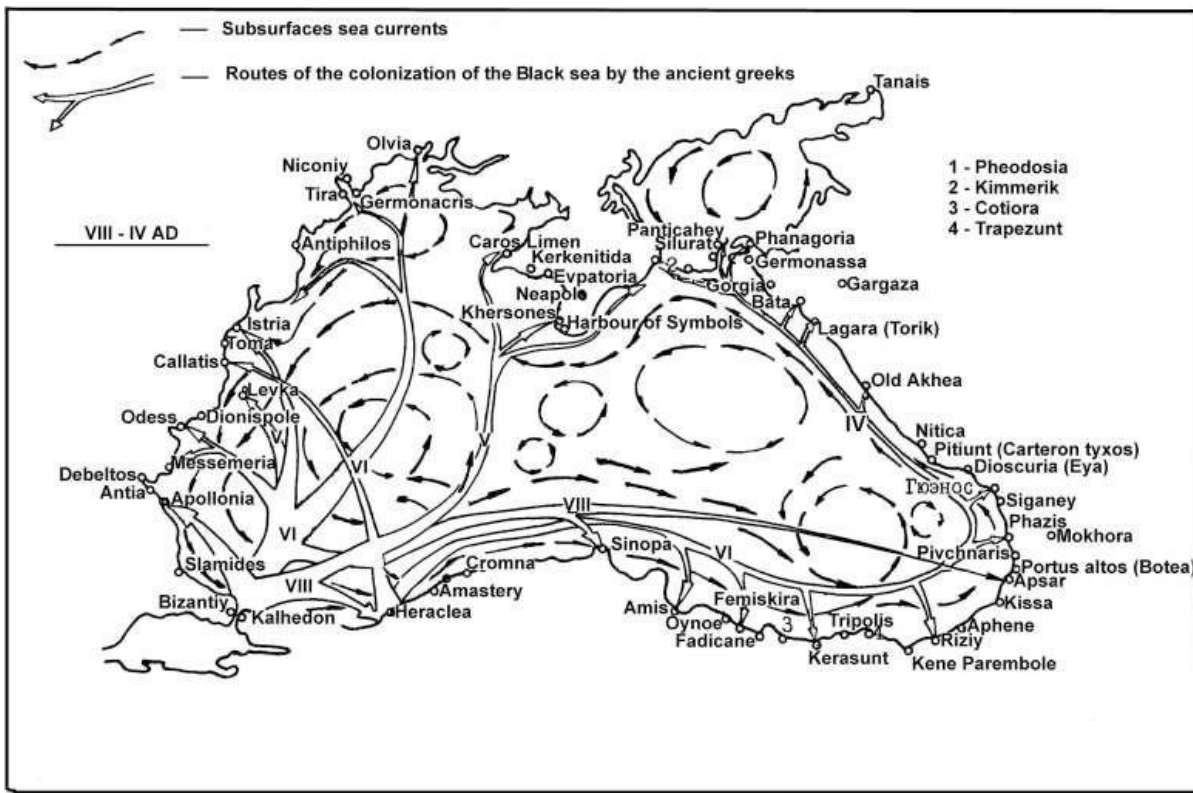

- Η οικολογία του σύγχρονου Εύξεινου Πόντου επηρεάζεται έντονα από την ανθρωπογενή δραστηριότητα, ιδίως καθώς η περιορισμένη σύνδεση με το παγκόσμιο ωκεάνιο σύστημα αναστέλλει τον αερισμό και προκαλεί τη συσσώρευση ρύπων στη λεκάνη.
- Από τη δεκαετία του 1960, ταχεία βιομηχανική επέκταση κατά μήκος της ακτής της Μαύρης Θάλασσας και κατασκευή μεγάλου φράγματος.
- Στις παράκτιες περιοχές, η βιολογική επίδραση αυτών των αλλαγών ήταν η αύξηση της συχνότητας των ανθίσεων φυτοπλαγκτόν. Ως συνέπεια αυτών των ανθίσεων, οι πληθυσμοί βενθικών μακροφυτών στερήθηκαν το φως, ενώ η ανοξία προκάλεσε μαζική θνησιμότητα σε θαλάσσια ζώα.
- Η μείωση των μακροφυτών αυξήθηκε περαιτέρω από την υπεραλίευση κατά τη δεκαετία του 1970.

Οικολογικές συνέπειες του αποικισμού

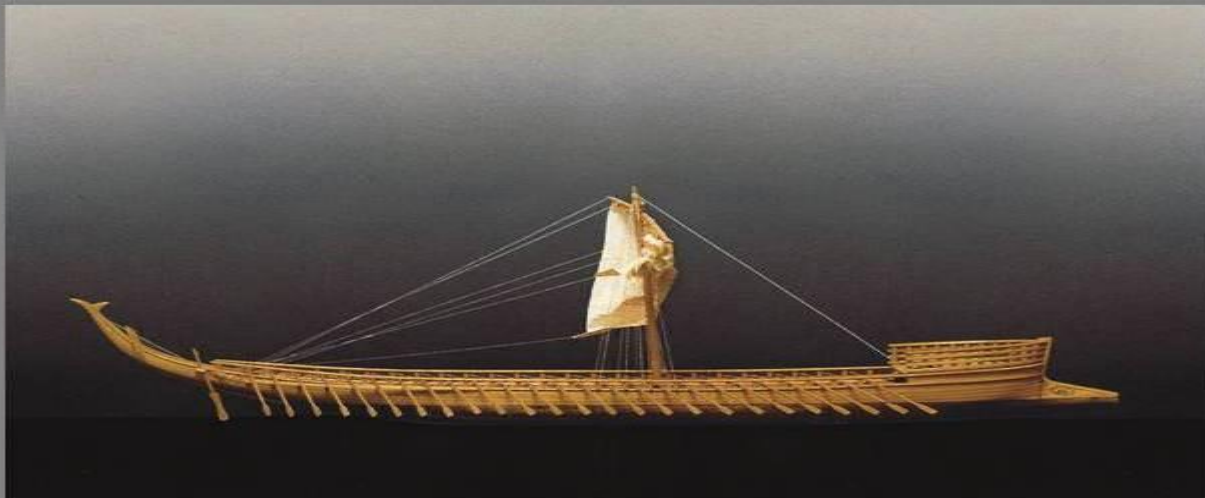
Σύμφωνα με έρευνα της Γεωργιανής Ακαδημίας Επιστημών, 15.360.000 εκτάρια δάσος καταστράφηκαν κατά τον ελληνικό αποικισμό στη Μαύρη Θάλασσα

«Σύμφωνα με τα ερευνητικά στοιχεία για την ιστορία της ναυπηγικής βιομηχανίας, χρειάστηκαν 2 έως 4 χιλιάδες βελανιδιές για την κατασκευή ενός πλοίου, ανάλογα με το μέγεθος και την ποσότητα των κουπιών. Όπως περίπου 100-800 δέντρα αναπτύσσονται σε έδαφος 1 εκταρίου, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι 25 έως 40 εκτάρια δάσους καταρρίφθηκαν για την κατασκευή ενός μόνο πολεμικού πλοίου (32 εκτάρια κατά μέσο όρο). Είναι απολύτως σαφές ότι ο αποικισμός του Πόντου απαιτούσε πολύ περισσότερα πλοία και όχι μόνο πολεμικά πλοία αλλά και εμπορικά, τα οποία ήταν 3-4 φορές μεγαλύτερα.

- Σύμφωνα με τους πιο δύσκολους υπολογισμούς, περίπου 10 έως 12 χιλιάδες πλοία διαφορετικού μεγέθους συμμετείχαν στον αποικισμό (σύμφωνα με πληροφορίες που περιλαμβάνονται στην Ιλιάδα, 1093 πλοία διαβιβάστηκαν στις οχυρώσεις της Τροίας από τις ελληνικές πόλεις).
- $12000 \times 32 \text{ εκτάρια} = 384\ 000 \text{ εκτάρια}$

Ένα σταυροδρόμι πολιτισμών

Η Μαύρη Θάλασσα ήταν μια πολυσύχναστη οδός στο σταυροδρόμι του αρχαίου κόσμου: Βαλκάνια προς τη Δύση, Ευρασιατικές στέπες στα βόρεια, Καύκασος και Κεντρική Ασία στα Ανατολικά, Μικρά Ασία και Μεσοποταμία στα νότια, και Ελλάδα στα νοτιοδυτικά . Ο παλαιότερος επεξεργασμένος χρυσός στον κόσμο βρέθηκε στη Βάρνα (σημερινή Βουλγαρία). Η γη στο ανατολικό άκρο της Μαύρης Θάλασσας, η Κολχίδα, (τώρα Γεωργία), σηματοδότησε για τους Έλληνες μια άκρη του γνωστού κόσμου. Οι στέπες στα βόρεια της Μαύρης Θάλασσας έχουν προταθεί ως η αρχική πατρίδα των ομιλητών της Πρωτο-Ινδο-ευρωπαϊκής γλώσσας, ο πρόγονος της οικογένειας Ινδοευρωπαϊκών γλωσσών, από μερικούς μελετητές (άλλοι μετακινούν την καρδιά προς τα ανατολικά προς την Κασπία Θάλασσα , αλλά άλλοι στην Ανατολία).

Αυτόχθονα έθνη και φυλές

- Θράκες. Άλογα, ζώα, χωρίς γραφή. Αρχικά από την Πιερία (στα Δ), αλλά από τα μέσα του 8ου αι. π.Χ. κυνηγήθηκαν ανατολικά. 5ος αι.: Σταθεροποιήθηκαν στη Θράκη και ίδρυσαν το Βασίλειο των Οδρυσών (θρακική φυλή που ενώνει όλους τους Θράκες). Από Άβδηρα στον Εύξεινο. Πόντο. και το Δούναβη.
- Κιμμέριοι: αναφέρονται πρώτα από τον Όμηρο και μετά από τον Ηρόδοτο. Υπήρχαν πριν από τους Σκύθες στο Β-ΒΔ Εύξεινο. Πόντο. Σύμφωνα με μια θεωρία, ήταν Ιρανοί στην καταγωγή, όπως ήταν οι Σκύθες. Κιμμέρια εκστρατεία και εισβολή στην Ιωνία στα μέσα του 7ου αι. π. Χ.
- Σαρμάτες: στο Ν Εύξ. Π. Εισέβαλαν στην περιοχή και κατέστρεψαν σημαντικό μέρος της Σκυθίας, σύμφωνα με τον Διόδωρο Σικελιώτη. Πολλές νομαδικές φυλές των Σαρματών: Ροξολάνοι, Αορσοί, Σιράκοι, Ούργοι, Λαζοί, Σατάρκες, Ασπουργιανοί.
- Σκύθες: Ιππασία, νομαδικοί ποιμένες (πολλές φυλές)

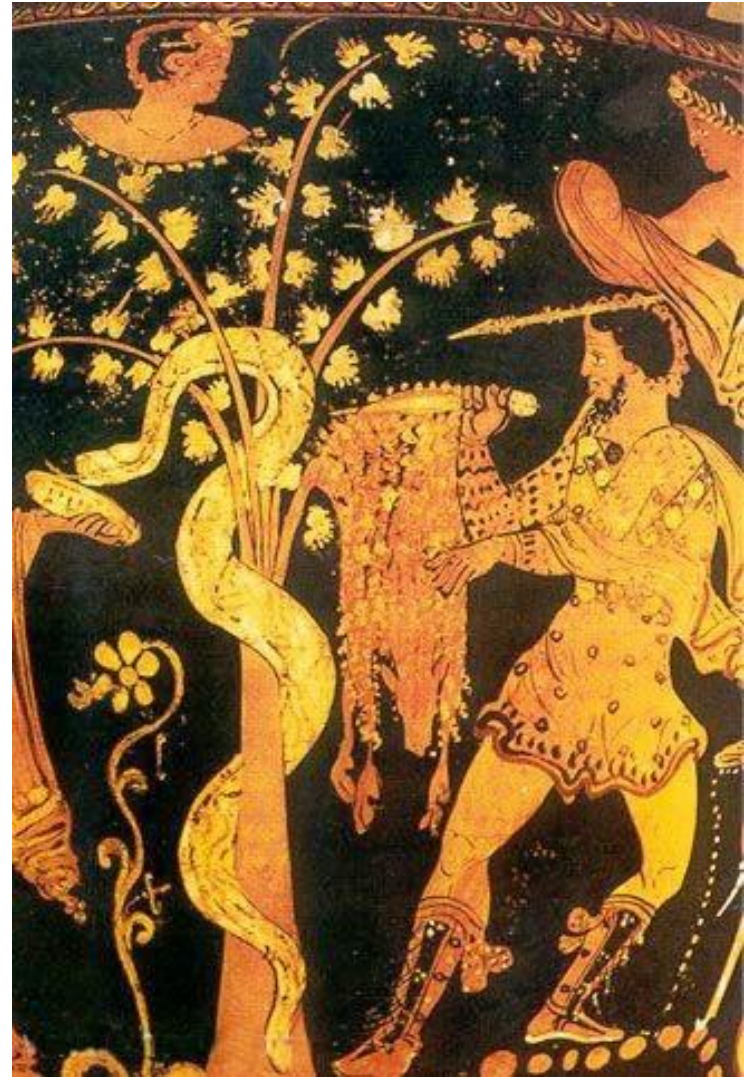

Πότε επισκέφτηκαν για πρώτη φορά οι Έλληνες τον Εύξεινο Πόντο;

3 πηγές για την απάντηση:

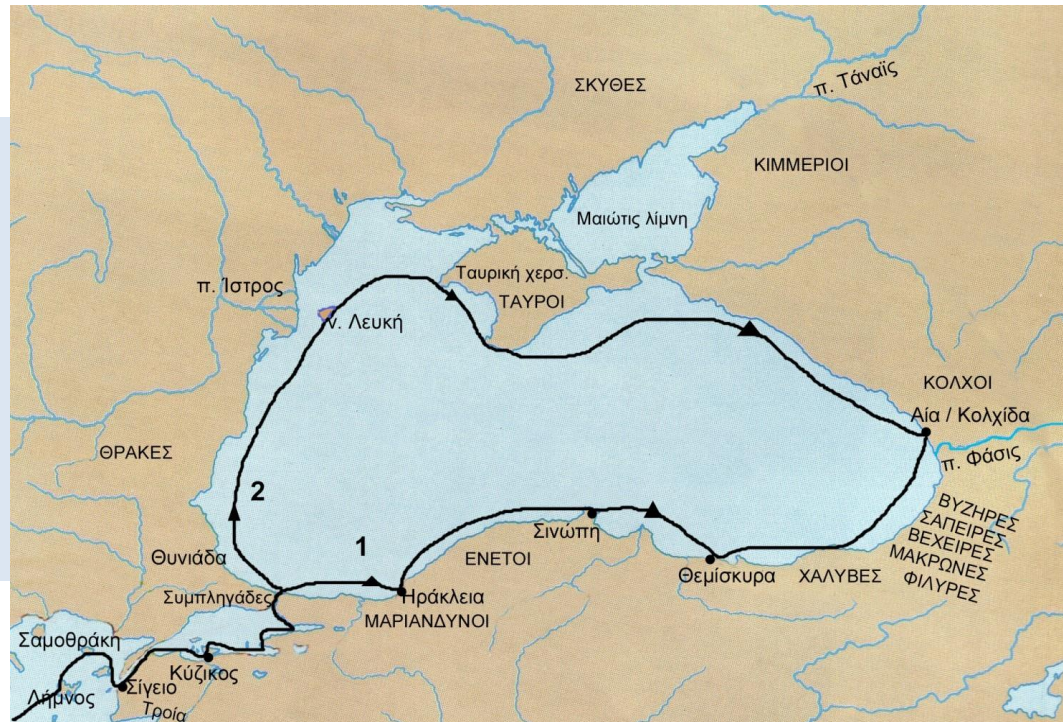
- Μυθολογία
- Γραπτές πηγές
- Αρχαιολογικά δεδομένα

Τι δείχνει κάθε ένα από αυτά;

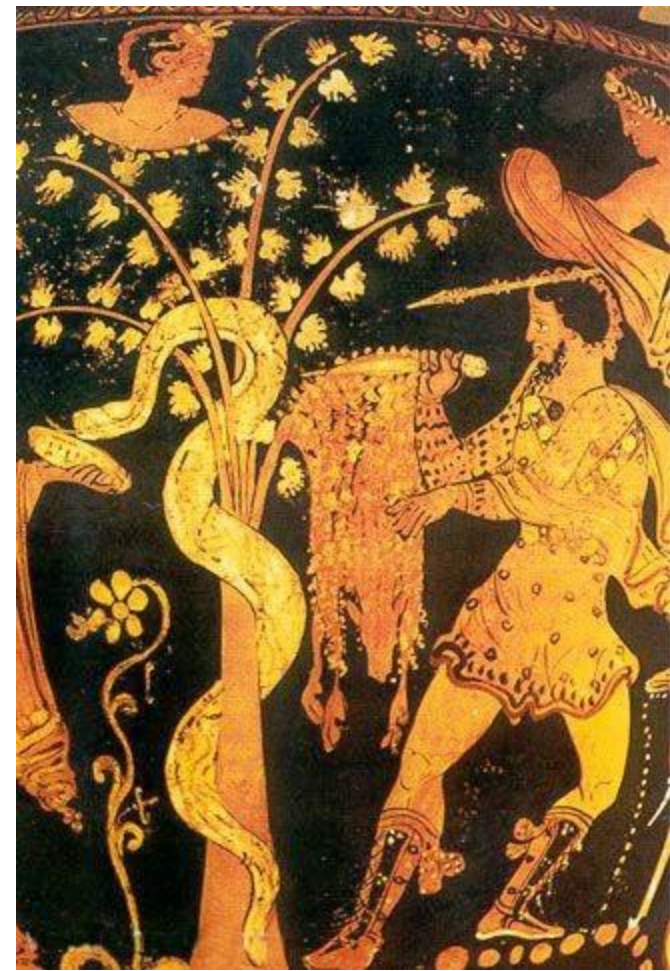

1. Μυθολογία

- Οι μύθοι αντικατοπτρίζουν τη γνώση της εποχής τους.
- Αργοναυτική Εκστρατεία: οι πρώτες ενδείξεις για τους Έλληνες να γνωρίσουν τον Εύξεινο Πόντο.
- Ήρωες από όλη την Ελλάδα. Πριν τον Τρωικό πόλεμο (13ος αι.)

- Η μεταλλουργία των Κόλχων ήταν γνωστή. Γνώση και φήμες μέσω του εμπορίου.
- Οι Έλληνες ήταν επιδέξιοι ναυτικοί και τα πλοία απεικονίζονται ήδη στη Θήρα τον 15ο αι.
- Ηρωοποίηση των πρώτων Ελλήνων πλοηγών μέσω παραδόσεων, αρχικά προφορικής. Το πιο σημαντικό είναι η Αργοναυτική Εκστρατεία.
- Προσθήκη πολλών παραλλαγών μέχρι την ελληνιστική περίοδο. Κάθε πόλη ήθελε να εκπροσωπηθεί σε αυτό το σημαντικό γεγονός. Ορφέας και Ηρακλής.

3. Αρχαιολογικό έργο στην περιοχή του Εύξεινου Πόντου

Πολύ αρχαιολογικό έργο στις ελληνικές αποικίες του Εύξεινου Πόντου, σε σύγκριση με τις αποικίες της Ν. Ιταλίας και της Σικελίας (Magna Graecia).

Οι περισσότερες από τις συστηματικές έρευνες μετά τα μέσα του 20ου αι.

Λόγοι:

1. Στρατηγικά-πολιτικά χαρακτηριστικά της περιοχής (σοβιετικές βάσεις και βάσεις ΝΑΤΟ, επικίνδυνες παραμεθόριες περιοχές).
2. Εσωστρέφεια έως το 1989 και μετά εθνικισμοί.

3. Βιομηχανικές ζώνες, ειδικά στην ΕΣΣΔ.

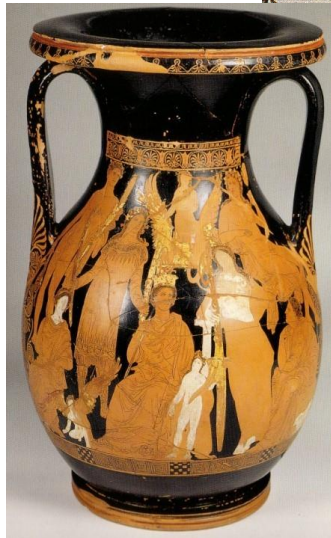
4. Έλλειψη μεταφράσεων στις δυτικές γλώσσες.

5. Δεν υπάρχουν ξένες αρχαιολογικές σχολές (μόνο στη Μικρά Ασία).

6. Δεν υπάρχουν πολλές πιθανότητες για επαφές μεταξύ των βιβλιοθηκών και της Δύσης.

7. Λίγα χρήματα για αρχαιολογική έρευνα.

Τα παλαιότερα ελληνικά ευρήματα στην περιοχή Εύξεινου Πόντου χρονολογούνται από το 2ο τέταρτο του 7ου αι. π.Χ., 5-6 αιώνες μετά την Αργοναυτική εκστρατεία.

- Η ακτογραμμή μεταξύ των ποταμών Άλιδος και Ίριδος ήταν εύκολα προσβάσιμη από το εσωτερικό, ενώ η υπόλοιπη ακτογραμμή Ν. Εύξ. Π. αποκόπηκε από την ενδοχώρα από τα Ποντικά Όρη. Η φυσική διαδρομή κατά μήκος της λεκάνης του Άλιδος ποταμού πιθανότατα ανακαλύφθηκε από τους Ίωνες κατά τη διάρκεια της πρώτης αποικιακής επαφής.
- Εκτός αυτού, τα ευρήματα ελληνικής κεραμικής (1200-800 π.Χ.) στη λεκάνη του Άλιδος ποταμού δείχνουν μια πρώιμη επαφή μεταξύ των Ελλήνων και των αυτόχθονων λαών.
- Ο Αργοναυτικός μύθος μπορεί να αντικατοπτρίζει τις πρώτες προ-αποικιακές επαφές.

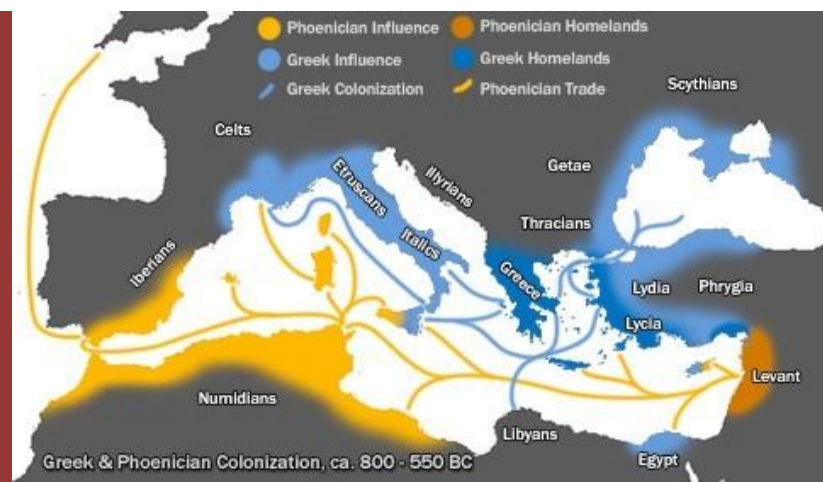
Ο (2ος) Ελληνικός Αποικισμός

Προϊστορία

- Από περίπου 800 π.Χ.: στενές σχέσεις μεταξύ Ελλήνων και Ανατολής (περίοδος προσανατολισμού).
- Δημιουργία της πόλης-κράτους. Σπάρτη και Αθήνα. Πανελλήνια ιερά.

Η πόλη-κράτος

- Από τον 8ο αι. π.Χ.
- Μια ανεξάρτητη και αυτοδιοικούμενη μονάδα.
- Το πολιτικό, αστικό, θρησκευτικό, εμπορικό και διοικητικό κέντρο .Το κέντρο της πόλης ήταν η Αγορά. Υπήρχε επίσης ένα κεντρικό ιερό.
- Συνήθως, από την οχυρωμένη ακρόπολη της πόλης μπορούσε κανείς να δει ολόκληρη τη γη.
- Υπήρχαν επίσης μικρότεροι οικισμοί (κομαι), η ορεινή ζώνη ή ένα λιμάνι.

Αποικισμός της Προποντίδας

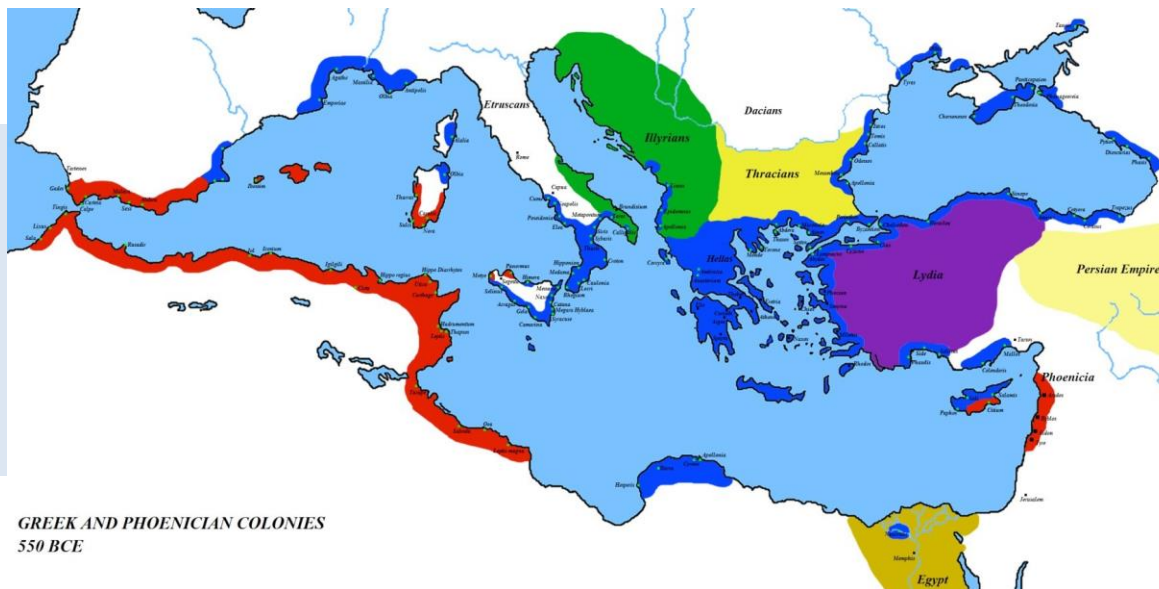

- Οι Μιλήσιοι ήταν οι πρώτοι που μπήκαν στην Προποντίδα (Κύζικος 700-685 π.Χ.: Χρυσωρυχεία και μάρμαρο Προκονήσου, Άβυδος, Πάριον, με αποίκους από την Ερυθραία και την Πάρο).
- Στη συνέχεια ήρθαν οι Μεγαρείς: ο Αστακός περίπου στο 685-675 π.Χ., στο ανατολικό άκρο. Χαλκηδόνα. Βυζάντιο (640-625) και έλεγχος του Βοσπόρου.
- Φωκείς: Λάμψακος
- Λέσβιοι: Σηστός
- Σαμιώτες: Πέρινθος

Ο (2ος) Ελληνικός Αποικισμός

Λόγοι:

- υπερπληθυσμός (ο Ησίοδος συμβουλεύει να κάνουν 1 παιδί)
- κοινωνικές αναταραχές – τυραννίες .
- Έλλειψη στερεών για γεωργία – εμπόριο
- «τυχοδιωκτισμός»
- όχι το ίδιο με την ευρωπαϊκή αποικιοκρατία

GREEK AND PHOENICIAN COLONIES
550 BCE

Ο (2ος) Ελληνικός Αποικισμός

Ο (2ος) Ελληνικός Αποικισμός

Χαρακτηριστικά:

- Διοργανώνεται από πόλεις ή άτομα (π.χ. Αρχίλοχος)
- Συμμετοχή όλων των κοινωνικών τάξεων
- Μεταφορά των ελληνικών στοιχείων της μητρόπολης (τέχνη, θρησκεία, ήθη και έθιμα).
- Η μητρόπολη έδωσε πλοία στους ιδρυτές (οικιστές), από την αριστοκρατία, που έγιναν ήρωες. Συνήθως ανεξάρτητη πράξη της αποικίας.
- Όχι στην Ανατολή, γιατί υπήρχε το ασσυριακό κράτος.
- Περίπου το 750 π.Χ. Κύμη.
- Στη Δύση αποικιοκράτες από πολλές πόλεις, στον Εύξ. Π. κυρίως Μίλητος και Μέγαρα.
- Στο Β. Εύξ. Π. οι Σκύθες είχαν σχετικά φιλικές σχέσεις με τους Έλληνες αποίκους και θαύμαζαν την ελληνική τέχνη. Ήπιο κλίμα, πολλά ψάρια και δημητριακά.

Αποικισμός της περιοχής Εύξεινου Πόντου

Λόγοι:

- Η επιθυμία για μέταλλα, για τα οποία η περιοχή ήταν διάσημη: σίδηρος στο νότιο τμήμα (Χάλυβες), χαλκός στον Καύκασο και την Αρμενία, χρυσός γύρω από τον ποταμό Φάση (μύθος του Χρυσόμαλλου Δέρατος).
- Φυσικοί πόροι και πλούτος, π.χ. η πλούσια καλλιεργούμενη γη στο βόρειο και δυτικό τμήμα, το οποίο προσέφερε το πολύτιμο σιτάρι που στην Ελλάδα είχε αρχίσει να εξαντλείται, καθώς και η ξυλεία του νότιου και του δυτικού τμήματος (Θράκη), κατάλληλη για την κατασκευή σπιτιών και πλοίων, και οι τόνοι ψαριών και αλατιού στις εκβολές των ποταμών των ίδιων περιοχών.

Αποικισμός του Εύξεινου Πόντου

- Μίλητος: 75-90 αποικίες, μερικές μαζί με αποίκους από τη Σάμο, τη Χίο, τη Ρόδο, την Έφεσο, τη Φωκαία κ.λπ.
- Μέγαρα. • Από τα μέσα του 7ου αι. π.Χ. και μια δεύτερη φάση στο πρώτο μισό του 6ου αι. Οι περισσότερες αποικίες χρονολογούνται στα μέσα του 6ου αι.
- Σινώπη και Τραπεζούντα: μέσα 8ου αι., σύμφωνα με τις πηγές, αλλά δεν βρέθηκαν στοιχεία πριν από το 610 π.Χ..
- Τα παλαιότερα ευρήματα προέρχονται από το μικρό νησί Berezan, στις εκβολές του Δνεύπερου και του Bug: κεραμική από το δεύτερο τέταρτο του 7ου αι. π. Χ.

Η ανάπτυξη των αποικιών

- Οι πρώτες αποικίες ήταν μικρές πόλεις, οι οποίες - τουλάχιστον μέχρι το τέλος του 6ου αι. π.Χ., όταν δημιουργήθηκαν τα τοπικά βασίλεια - ήταν γενικά σε ειρήνη με τα τοπικά έθνη που κατοικούσαν στην περιφέρεια. Στην πραγματικότητα, μερικοί από αυτούς τους ντόπιους συχνά συμμετείχαν στη δημιουργία μίας αποικίας, έτσι ώστε μερικές φορές ήταν δύσκολο να διακρίσεις τους Έλληνες από το τοπικό στοιχείο.
- Στην αρχή οι ελληνικές αποικίες δεν μπορούσαν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην ελληνική πολιτική, επομένως οι αναφορές σε αυτά στα κείμενα είναι σπάνιες.
- Υπήρχε μια συνεχής θαλάσσια επικοινωνία μεταξύ Ελλάδας και των αποικιών στον Εύξεινο Πόντο.

Ορισμένες από τις αποικίες ίδρυσαν άλλες αποικίες για να επεκτείνουν την επιρροή τους σε άλλες περιοχές, π.χ. Η Απολλωνία ίδρυσε την Αγχίαλο, η Σινώπη τα Κοτύωρα, την Κερασούντα και την Τραπεζούντα, η Ηράκλεια της Καλλάτιδα και τη Χερσονήσο.

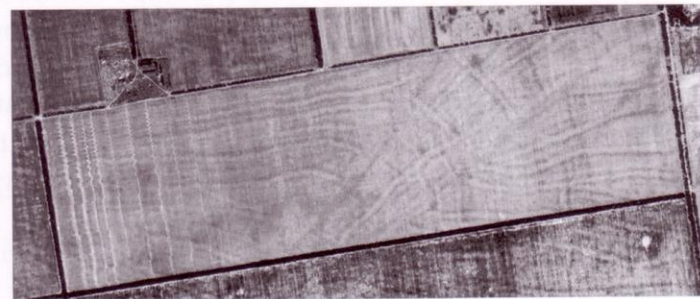
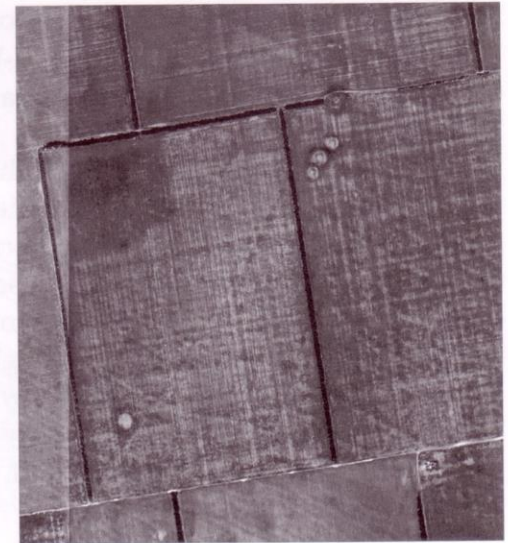
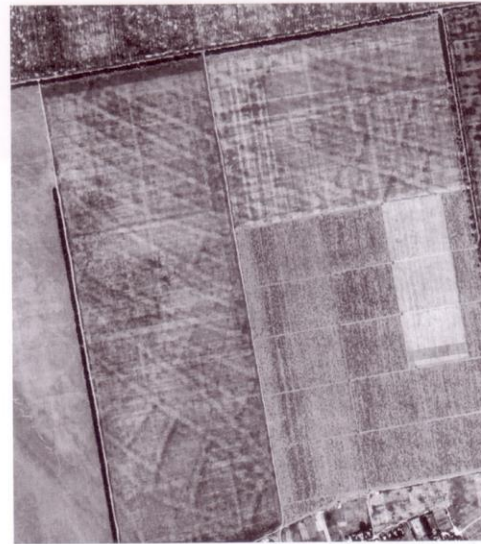
Αρχαίοι δρόμοι

- Η δημιουργία πολιτικά οργανωμένων κοινοτήτων και κρατών προϋποθέτει την ικανότητα επικοινωνίας.
- Θεωρητικά, η επένδυση των δρόμων καθορίζεται από το τοπίο, αλλά πρακτικά αυτό δεν συμβαίνει πάντα.
- Οι άνθρωποι προσπάθησαν να βρουν τους πιο σύντομους και πιο βολικούς τρόπους για τις πόλεις για τις εμπορικές τους ανάγκες. Μαζί με τις ιδιαιτερότητες του τοπίου, ο τύπος των εδαφών, η υγρασία και η σκληρότητα τους, η μόνωση από τις επικρατούσες κατευθύνσεις ανέμου καθόρισε τις θέσεις των αρχαίων χωραφιών και δρόμων.

- Οι αρχαίοι εμπορικοί δρόμοι στην περιοχή Εύξ. Π. μελετούνται εκτενώς από επιστήμονες, καθώς στη Μαύρη Θάλασσα έπλεαν οι Χεττίτες, οι Θράκες, οι Έλληνες, οι Πέρσες, οι Κιμμέριοι, οι Σκύθες, οι Ρωμαίοι, οι Βυζαντινοί, οι Γότθοι, οι Ούννοι, οι Άβαροι, οι Βούλγαροι, οι Σλάβοι, Βαραγγιανοί, Σταυροφόροι, Ενετοί, Γενουάτες, Τατάροι, Οθωμανοί και Ρώσοι.
- Αξίζει να σημειωθεί ότι πολλοί σημερινοί δρόμοι και οριοθετήσεις πεδίου στη χερσόνησο του Κερτς συμπίπτουν ως προς την κατεύθυνσή τους με τους άξονες των αρχαίων οικοπέδων.

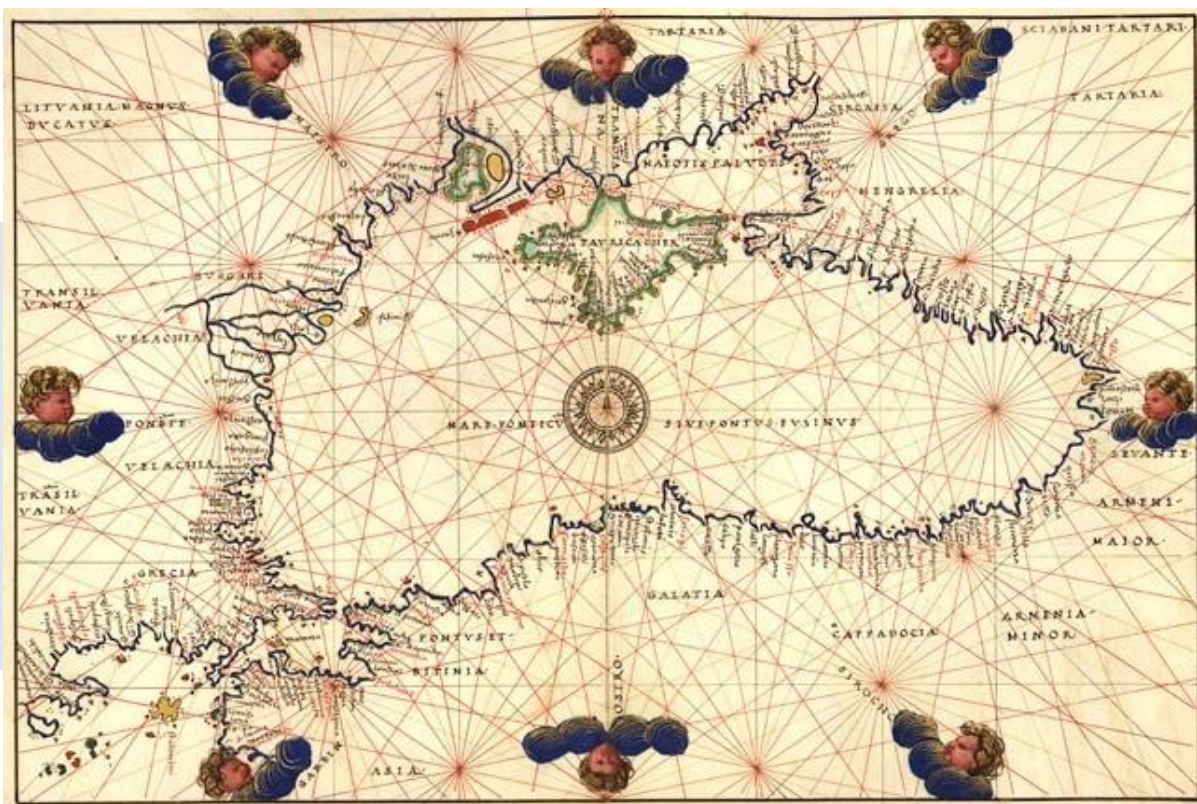
Αντιθέτως, στο έδαφος της Ολβίας, δορυφορικές εικόνες δείχνουν ότι η κατάσταση της περιοχής έχει αλλάξει σημαντικά κατά τις τελευταίες δεκαετίες (ανακούφιση και αλλαγές εδάφους λόγω της πολύ απλής τοποθεσίας, κοντά στα ποτάμια και τη θάλασσα).

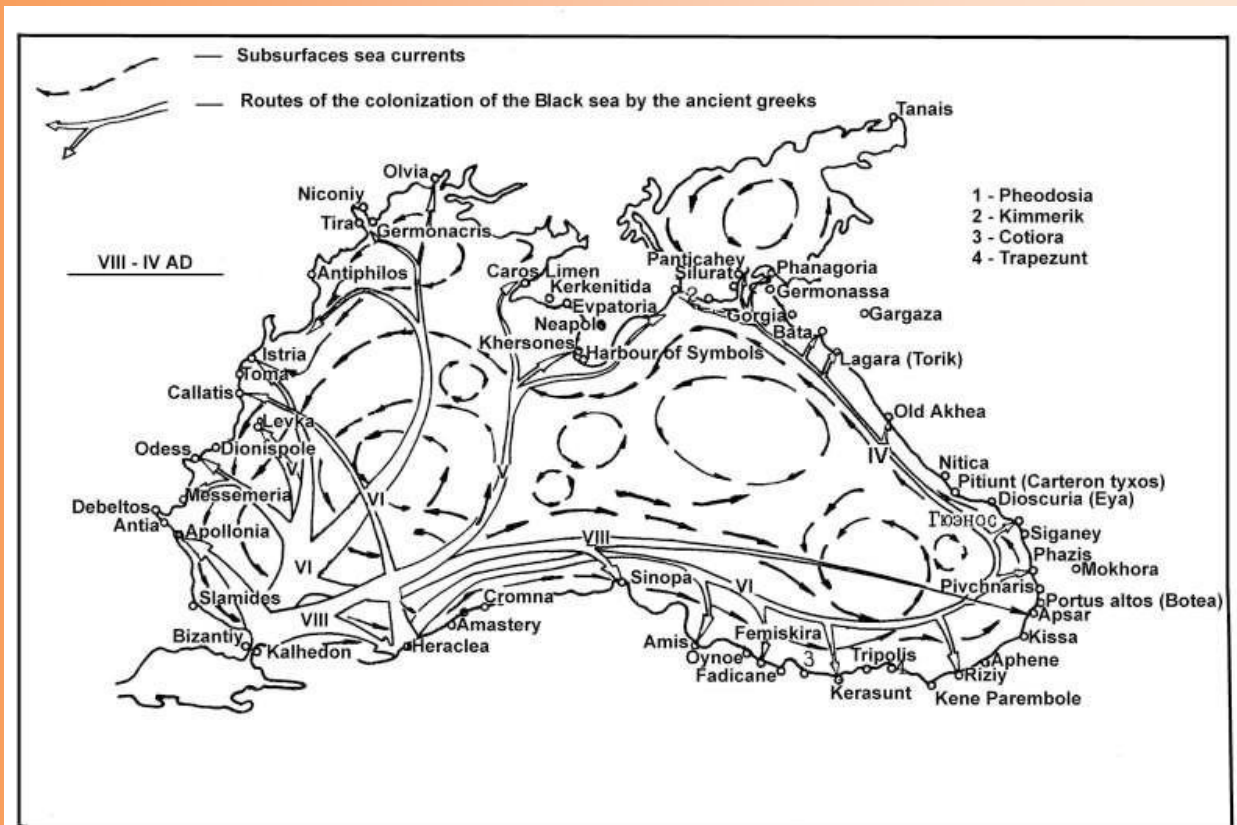

Θαλάσιες μεταφορές και πλοήγηση

Οι θαλάσσιες μεταφορές, οι οποίες εξακολουθούν να είναι σχεδόν ίδιες με την αρχαιότητα, προσφέρουν τον φθηνότερο τρόπο μεταφοράς μεγάλων φορτίων και τον ευκολότερο τρόπο μετάβασης σε ένα μακρινό μέρος. Αυτό εξηγεί τη θεμελίωση και τη σημασία πολλών λιμένων στην αρχαιότητα (βλέπε π.χ. την εμπορία).

Ο αποικισμός του Εύξεινου Πόντου πραγματοποιήθηκε σε δυτικές και ανατολικές κατευθύνσεις. Αυτό ορίστηκε από την ύπαρξη τριών κυκλώνων ρευμάτων εδώ, που καθορίζονται από την κατεύθυνση των κυριαρχικών ανέμων, που καθορίζονται από τις ιδιαιτερότητες του ανάγλυφου βουνού που πλαισιώνει τον Εύξεινο Πόντο .

Πλοήγηση

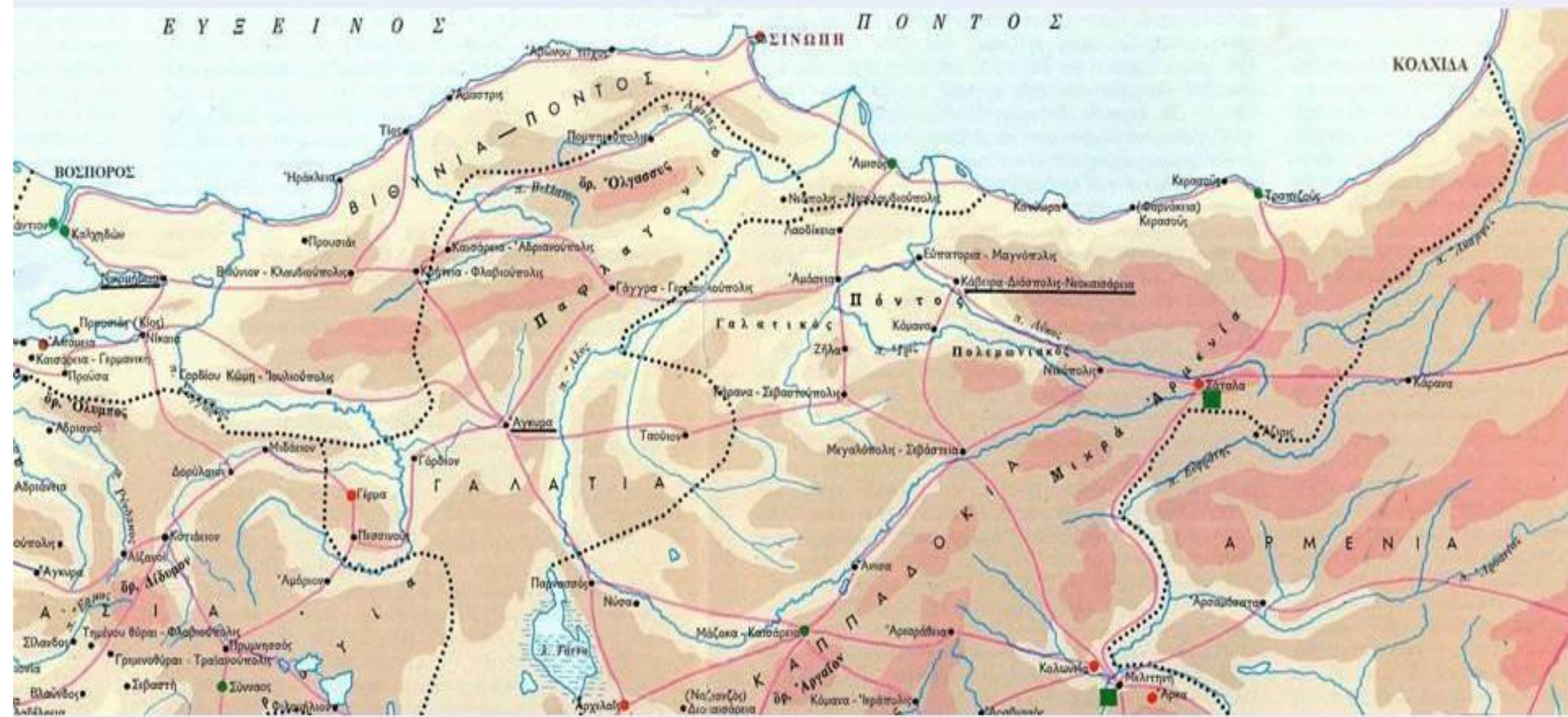
- Όπως αναφέρει ο Στράβωνας, οι αρχαίοι προτιμούσαν να πλέουν κοντά στη γη. Ωστόσο, η φύση των γνωστών σε μας επιχειρηματικών σχέσεων των πόλεων της Μαύρης Θάλασσας δείχνει ότι έπλεαν και στην ανοιχτή θάλασσα.
- Ο Ηρόδοτος επίσης αναφέρει, ότι κάποιος θα χρειαζόταν 9 ημέρες και 8 νύχτες από το δυτικό έως το ανατολικό άκρο του Εύξεινου Πόντου. Σύμφωνα με κάποιους νέους υπολογισμούς, η πιο κατάλληλη διαδρομή προς τις βορειοδυτικές και νότιες ακτές του Εύξεινου Πόντου ήταν η διαδρομή μέσω του κέντρου του δυτικού δακτυλίου ρευμάτων ή το ανατολικό τόξο του, επιτρέποντας να φτάσει σε λιμάνια του βόρειου Πόντου σε σύντομο χρονικό διάστημα (1,5- 2,5 ημέρες). Η πιο κατάλληλη διαδρομή για πλοήγηση προς τις ακτές της Κολχίδας ήταν η διαδρομή κατά μήκος της νότιας ακτής, που χρειαζόταν περίπου την ίδια ώρα.

Βόσπορος – Καύκασος: «εννέα μερόνυχτα ταξίδι» (Ηρόδοτος)

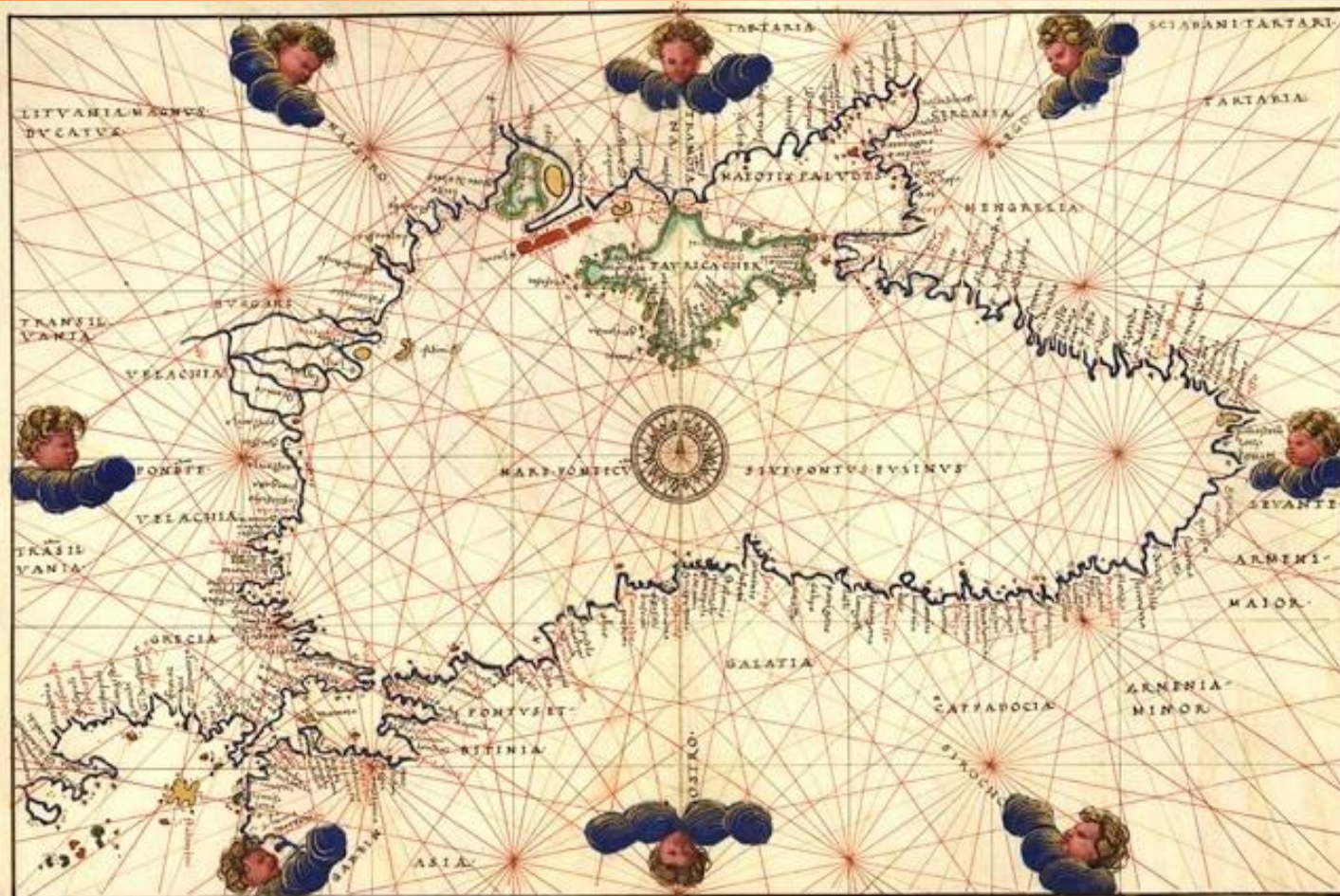
Βόσπορος – Κολχίδα: ο άξονας Ανατολής – Δύσης

Παραπλέοντας τις ακτές η απόσταση είναι περίπου 720 ν. μίλια ΣΙΝΩΠΗ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ

Ακτογραμμή ως το Μπατούμι (τουρκογεωργιανά σύνορα): 1.337 χλμ

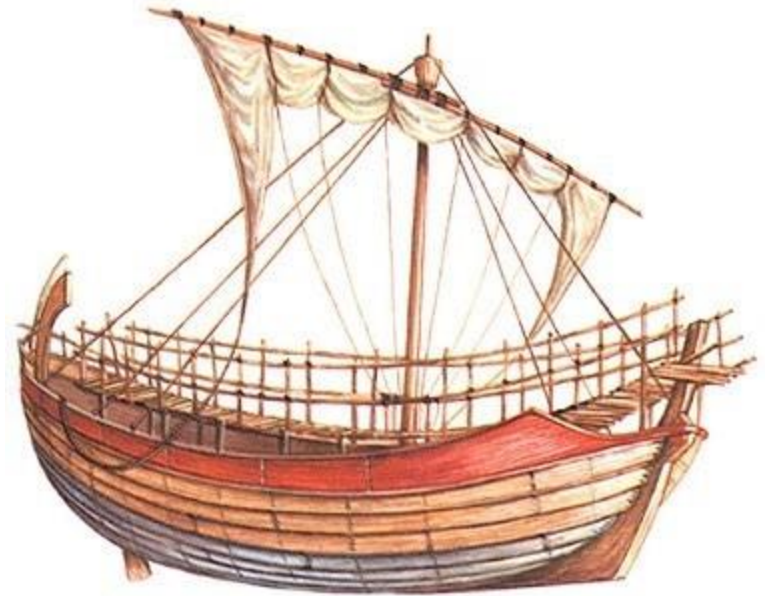

- Για τις ανάγκες των χιλιάδων ανθρώπων που ήθελαν ή χρειάστηκαν να διασχίσουν τον Εύξεινο Πόντο έγιναν εκατοντάδες Περίπλοι (κυκλική πλοήγηση).
- Πολλά λιμάνια σε μικρές αποστάσεις και πολλά μικρά λιμάνια ή ναυπηγεία, κατασκευασμένα μόνο για εμπορικούς λόγους (ναύσταθμοι).

Πλοία

- Τα πιο κοινά εμπορικά πλοία ήταν οι ολκάδες, μικρά ιστιοφόρα μήκους 20 μέτρων με μετατόπιση 30 τόνων και έως 340 ή 500 τόνους στα τέλη της αρχαιότητας. Η μέση ταχύτητά τους ήταν 5 κόμβοι. Χρειαζόταν άνεμος εκ των όπισθεν ή θα έπρεπε να κάνουν ένα σταθερό ζιγκ-ζαγκ που σχεδόν διπλασίαζε τον χρόνο για τον προορισμό.
- Πάντα ακολουθώντας την ακτογραμμή, τα πλοία συχνά υπέφεραν από ισχυρούς ανέμους, συνήθως δυτικά στον νότιο Εύξεινο. Πόντο. και αυτό οδήγησε στην κατασκευή μικρών λιμανιών στην ανατολική πλευρά της χερσονήσου. Η πειρατεία ήταν επίσης ένα κοινό φαινόμενο.

Έλληνες και αυτόχθονα έθνη

- Παρουσία Ελλήνων και Σκυθών μαζί στο Β. Εύξεινο Πόντο. (Ηρόδοτος, 4). Στο Μπέλσκ βρέθηκε ελληνικό αγγείο από τα μέσα του 7ου αι. π.Χ.
- Οι μη Ελληνικοί πληθυσμοί συνήθιζαν να γράφουν στα Ελληνικά (η πρώτη οργανωμένη μητρική γλώσσα με χειρόγραφο είναι η Σλαβική, τον 9ο αι.).
- 6ος αι. π.Χ.: ο βασιλιάς των Σκυθών Αριαπύθης παντρεύτηκε μια Ελληνίδα από την Ιστρία. Ο γιος τους, ο Σκύλης, συνέχισε το προτεκτοράτο στις ελληνικές πόλεις του Κάτω Δνειέστερου και στην εποχή του εκδόθηκε μια σειρά νομισμάτων, με ισχυρή ελληνική επιρροή.

Εμπόριο

Ένα πολύ σημαντικό κεφάλαιο στην ιστορική γεωγραφία της περιοχής του Εύξεινου Πόντου.

1. Ξυλεία
2. Μέταλλα
3. Ψάρια
4. Δημητριακά
5. Κρασί
6. Σκλάβοι

Το δουλεμπόριο ήταν ένα από τα πιο σημαντικά στοιχεία στις οικονομίες των διαφόρων κοινωνιών της περιοχής Β. Εύξεινου Πόντου.

